

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta Humanitních Studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Světový útisk muslimů podle Mohameda Abdalláha Brikciuse na stránkách protektorátních periodik Vlajka a Hlas

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zdeněk Nešpor, Ph.D.

Praha 2015

Lukáš Hylský

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury a tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Zároveň souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 24. června 2011

.....

podpis

Poděkování

V první řadě bych chtěl poděkovat zejména vedoucímu této bakalářské práce doc. PhDr. Zdeňku Nešporovi, Ph.D. za prvotní inspiraci a odborné vedení. Dále bych rád poděkoval zaměstnancům Národní knihovny a zaměstnancům Oddělení časopisů Knihovny Národního muzea za vstřícnost, se kterou mi pomohli získat kopie všech potřebných materiálů. Obrovské díky patří mé partnerce a kolegyni, bez které by tato práce nikdy nevznikla. Na závěr bych též rád poděkoval mým rodičům a prarodičům, za nevyčerpatelnou podporu při studiu.

Obsah

1. Úvod	6
2. Kontextuální a metodologické zakotvení práce	7
2.1. Muslimové v Československu	7
2.1.1. České země a Islám před založením Muslimské obce	7
2.1.2. Muslimská obec v letech 1934-1939	7
2.1.3. Obec za Protektorátu (1939-1945).....	9
2.1.4. Muslimové v poválečném Československu (1945-1989).....	9
2.1.5. Situace po listopadu 1989	11
2.2. Hlas Moslimské náboženské obce.....	12
2.3. Hnutí Vlajka	15
2.3.1. Vlajka za první republiky.....	15
2.3.2. Vlajka za druhé republiky a odchod do ilegality.....	16
2.3.3. Protektorátní Vlajka.....	18
2.4. Vlajka – Deník novodobého národovectví.....	20
2.4.1. Obecně o deníku Vlajka	20
2.4.2. Brikcius a deník Vlajka	22
2.5. Mohamed Abdalláh Brikcius.....	23
2.5.1. Mládí a první cesty (1903-1933).....	23
2.5.2. Konverze k Islámu a cesta do Mekky (1933-1934)	24
2.5.3. Od založení Muslimské obce až k jejímu uznání (1934 - 1941)	25
2.5.4. Válečná léta (1941-1945)	27
2.5.5. Poválečné zúčtování a konec života (1945-1959)	29
2.6. M. A. Brikcius pohledem jiných autorů	31
2.7. Vymezení a metoda.....	32
3. Periodika Vlajka a Hlas – Analýza pramenů.....	36
3.1. Velká Británie	37
3.1.1. Palestina	38
3.1.2. Zajordání neboli Transjordánsko	40
3.1.3. Egypt a Súdán	41
3.1.4. Irák.....	43
3.1.5. Arabský poloostrov a oblast Rudého moře	44
3.1.6. Ostatní muslimské oblasti pod vlivem Velké Británie	45
3.2. Francie	46
3.2.1. Sýrie a Libanon	48
3.2.2. Ostatní muslimské oblasti v držení Francie	49

3.3.	Itálie.....	50
3.3.1.	Italská východní Afrika.....	51
3.3.2.	Libye	52
3.4.	Sovětský svaz.....	52
3.5.	Balkán	54
4.	Světový útisk muslimského obyvatelstva podle M. A. Brikciuse - Interpretáčn í část	57
4.1.	Velká Británie	57
4.2.	Francie	60
4.3.	Itálie.....	61
4.4.	Sovětský svaz a Balkán	62
4.5.	Další podstatné rysy Brikciusovy tvorby ve Vlajce a Hlasu.....	62
5.	Závěr	65
6.	Seznam použité literatury	66

1. Úvod

V dnešní době, kdy jsou v Evropě čím dál častější projevy islámského fundamentalismu, se do popředí dostává také otázka české muslimské komunity. Pokud se řekne muslim, většina lidí v Česku si představí pána v turbanu, který stojí vedle velblouda, či spíše pána v turbanu, který drží automatickou pušku a je opásaný výbušninami. Dalším stereotypem pak je názor, že se muslimové do naší země dostali až po tzv. sametové revoluci. Oba dva stereotypy jsou ovšem mylné. Čeští, respektive českoslovenští muslimové, existovali již za první republiky. Z drtivé většiny se jednalo o slušné a vzdělané osoby, které by na první pohled nikdo za muslimy ani neoznačil.

Nejdůležitější a nejvýraznější postavou mezi prvorepublikovými muslimy je Mohamed Abdalláh Brikcius, původním jménem Alois Bohdan. Tento cestovatel a publicista byl kromě svého předního postavení v muslimské komunitě také horlivým nacionalistou, aktivně se pohybujícím v českých fašistických kruzích, zejména kolem hnutí Vlajka. Mezi lety 1937-1945 Brikcius aktivně publikoval v muslimském časopise *Hlas* a fašistickém deníku *Vlajka*. Články, kterými přispíval do obou periodik, se z velké části týkaly údajného útisku muslimů v Asii i Africe.

Cíle této bakalářské práce jsou dva. Prvním z nich je uceleně pojmout osobu M. A. Brikciuse a prostředí, které ho utvářelo a ovlivňovalo, ať již prostředí muslimské, či prostředí fašistické.

Druhým cílem práce je ukázat, jaký vliv měla ona dvě prostředí na jeho publikační činnost, což je demonstrováno právě prostřednictvím jeho příspěvků ve *Vlajce* a *Hlasu*. V práci nejprve analyzuji jeho názory na situaci v jednotlivých zemích, ať se již jedná o země utlačující, či utlačované, a následně tyto názory interpretuji, abych ukázal, proč psal tak, jak psal, a co vlastně nejsilněji utvářelo výslednou podobu jeho článků.

2. Kontextuální a metodologické zakotvení práce

2.1. Muslimové v Československu

2.1.1. České země a Islám před založením Muslimské obce

Díky své poloze a historickému vývoji se české země nikdy nedostaly do přímého dlouhodobého styku s Islámem. Středověké obchodování s blízkým východem, účast na křížových výpravách, ani ojedinělé poznávací cesty českých měšťanů a šlechticů nelze považovat za významný kontakt. Češi tak o Islámu věděli spíše díky propagandě Habsburků o „nebezpečných Turcích kdesi na východě“. Situace se změnila teprve po Rakousko-Uherské okupaci (1878) a následné anexi (1908) Bosny a Hercegoviny, díky které se občany tehdejší říše stala řada lidí muslimského vyznání (Mendel 2007, s. 333).

Ti se od té doby usazovali také v českých zemích, a pokračovali v tom i po vzniku Československa. Kromě balkánských muslimů přibývali také muslimští emigranti ze Sovětského svazu. Po dlouho dobu českoslovenští muslimové praktikovali své rituály především jako jednotlivci, či v malých spontánních skupinkách. Teprve od poloviny 30. let se začali Pražští, Brněnští a Zlíňští muslimové sdružovat do organizovanějších a početnějších skupin (Mendel 2007, s. 333).

2.1.2. Muslimská obec v letech 1934-1939

Tyto tendence vyvrcholily 8. listopadu 1934, kdy se z podnětu indického muslimského intelektuála dr. Sajjida Hasana Mírzá chána, egyptského generálního konzula Abd al- Hamída al-Bábá beje a hadži Mohameda Abdalláha Brikciuse, sešla v soukromém bytě v ulici *Ve smečkách* skupinka pražských praktikujících muslimů, a tito následně založili *Muslimskou náboženskou obec pro Československo s ústředím v Praze* (Mendel 2007, s. 336; Vošahlíková a kol. 2007, s. 179).

Skupinka se nejprve rozhodla zmapovat počet pražských muslimů a zjistit, zda by byli ochotni budovat společnou věc. Po této sondáži se 23. prosince konala první schůze, na které byly určeny dva hlavní cíle: vybudování mešity v Praze a řádná registrace a uznání od československé vlády. Slavnostní ustanovení obce proběhlo až 25. dubna 1935 za účasti významných hostů a různých příznivců z obchodních i politických kruhů (Mendel 2007, s. 336).

V době svého založení měla obec cca 700 členů, z toho přibližně 10 českých konvertitů a tento stav víceméně přetrvával i v následujících letech. V jejím čele stála zvolená rada zvaná *Medžlis*, která měla dle ústavy obce neměnnou strukturu (předseda, místopředseda, jednatel, pokladník, duchovní a dva přisedící). Podle Mendela (2007, s. 359) vykazovala v této době obec tři hlavní typy činnosti:

- a) *Posilování náboženské příslušnosti* – Snaha o stálý kontakt všech členů a společné praktikování rituálů.
- b) *Misijní činnost* – Nákup Koránů a náboženské literatury, vydávání časopisu *Hlas* a přednášky se zahraničními misionáři. V tomto směru byla obec finančně podporována ze zahraničí (Egypt, Bosna, Německo).
- c) *Organizační činnost* – Sjednocení všech muslimů v Československu, zřízení „zemských úřadů důvěrníka“ v Brně a Piešťanech (1938) a posléze v Olomouci (1944).

Důležitá byla také snaha obce o vybudování první mešity v Praze. Uvažovalo se mj. o Štvanici, či přestavbě Hanavského pavilonu na Letné. Zdá se, že finančně to problém nebyl, v průběhu let se ovšem nepodařilo získat potřebná povolení (Mendel 2007, s. 361- 362; Vošahlíková a kol. 2007, s. 179).

Co se týče samotné registrace obce, obec požadovala používání arabštiny jako svého úředního jazyka a chtěla mít ve své režii také sňatky a pohřby členů. Ministerstvo vnitra (dále jen MV) i Ministerstvo školství a národní osvěty (dále jen MŠANO) však neustále vyžadovalo doplňující stanoviska. Díky zmatkům uvnitř obce, laxnímu přístupu úřadů, a v případě MV i jisté nedůvěře, se v letech 1934-1939 nepovedlo získat oficiální povolení. Celé situaci nepomáhaly ani rozdíly v původních Rakouských a Uherských zákonech, týkající se muslimské víry a povolených ritů. Jelikož Československo bylo tvořeno ze dvou původně nesourodých historických území, nebylo

úředníkům ani samotné obci jasné, jak současné zákony, vycházející z oněch původních, skloubit dohromady. MV ani MŠANO nakonec nebyly schopny celou situaci vyřešit, a obrátily se dokonce i na Nejvyšší soud se žádostí o posudek. Soud se v květnu 1938 přiklonil na stranu MV a potvrdil nutnost změny stávajících zákonů či požadavků obce. Jednání však ustala na mrtvém bodě. Obec si proto dál žila svým životem, zákony navenek respektovala, ale skrytě se jimi příliš neřídila (Mendel 2007, s. 336-346).

2.1.3. Obec za Protektorátu (1939-1945)

Patnáctého března 1939 nacistické Německo obsadilo české země a ustanovilo v nich Protektorát Čechy a Morava. Muslimská obec tuto událost zprvu nijak nepocítila, důležitá změna nastala až 25. ledna 1941, kdy se hadži Brikcius, spolu s místopředsedou obce JUC Ivo Mohamedem Spoutilem, dostavili na MŠANO a požádali o přezkoumání celého případu, poukazujíc přitom na problémy, kterým čelili za minulého režimu. Po menších úpravách, a intervenci MV a Ministerstva spravedlnosti, byla obec nakonec po dlouhých sedmi letech uznána. Přesné datum není známo, nicméně nejpravděpodobnější je 18. prosinec 1941. Po roce 1941 pak již podle Mendela neexistují žádné materiály svědčící o kontaktu obce s úřady (Mendel 2007, s. 346, 350).

Ve své podstatě se život obce v tomto období nijak nelišil od období předprotektorátního. Koncem války se pouze obměnila členská základna, kterou oživilo noví mladí konvertité, například Ahmed (Ivan) Hrbek, Mohamed (Ivo) Spoutil či Abdalláh (Jiří) Bečka. Ti také pořádali přednášky a diskuse v soukromých bytech, jelikož vysoké školy byly okupanty zavřeny (Mendel 2007, s. 362).

Byl to právě mladý Ahmed Hrbek, koho Brikcius pověřil vedením obce v případě, že bude po válce perzekuován za svou publikační a fašistickou činnost. Na jaře roku 1945 mu proto předal veškeré dokumenty obce, včetně kartotéky členů (Mendel 2007, s. 365).

2.1.4. Muslimové v poválečném Československu (1945-1989)

Brikciusovy obavy se posléze vyplnily, a to, když byl již 10. května zatčen. Vedení obce poté skutečně přešlo na Hrbka, který v červnu 1945 vyhlásil nové volby,

pravděpodobně aby se tak obec mohla oficiálně distancovat od svého dosavadního předsedy. Tyto změny ovšem nezabránily jejímu celkovému úpadku, který po osvobození nastal. Stalo se z ní spíše soukromé zájmové sdružení, skončilo vydávání *Hlasu*, a po vyhlášení Benešových dekretů přestala existovat i po právní stránce. Někteří členové navíc v následujících měsících a letech obec opustili a vydali se na vědeckou dráhu. Za všechny jmenuji například Jiřího Bečku, pozdějšího odborníka na tádžickou a perskou literaturu, či samotného Hrbka, který po Brikciusově návratu z vězení v roce 1953 rezignoval na funkci předsedy a později se stal mezinárodně uznávaným odborníkem v islamologii a afrikanistice (Mendel 2007, s. 365-368).

Únor 1948 se členů obce nedotkl o nic více, než jiných občanů státu. Stejně jako v předchozích letech, i nadále čeští (a slovenští) muslimové nikoho příliš nezajímali a byli považováni za skupinku podivínů, vyznávajících archaické náboženství. To, a nikoli neochota upsat se tehdejších svobodu omezujícím zákonům (jak tvrdili pamětníci mezi českými muslimy), byl podle Mendela hlavní důvod absence kontaktů s úřady či jakéhokoli pronásledování ze strany vládnoucí KSČ (Mendel 2007, s. 368-369).

Propuštění Brikciuse v roce 1953 sice znamenalo jisté oživení v jinak téměř úplně zastavené činnosti obce, ale celkově byla 50. a 60. léta pro české muslimy krajně nepříznivá. Na vině byl jednak silně ateistický komunistický režim, jednak mezinárodně politické podmínky, kdy v islámském světě dominovaly sekulární nacionalistické ideologie. Vazby na zahraničí tak byly téměř všechny zpřetrhány a obec se ještě více izolovala (Mendel 2007, s. 369).

Naděje na změnu situace přišla s koncem 60. let a událostmi tzv. Pražského jara, kdy se někteří čeští muslimové pokoušeli o znovuregistraci. V čele této skupinky stáli například Arif Omar (Mikunda) Třebický, Jahjá Omar Málek či dr. Roman Raczynski. Tito následně požádali 15. dubna 1968 o založení *Sociální organizace Moslimů v Praze* s tureckým přízviskem *Yeni çeri* neboli „nové vojsko“ a zároveň odeslali na Úřad pro věci církevní na ministerstvu kultury žádost o registraci *Svazu muslimských obcí v ČSSR*. Požadavky u obou žádostí byly oproti těm prvorepublikovým pouze symbolické a nijak se nevymykaly právním normám tehdejšího zřízení. Nicméně ani z jednoho úřadu nedorazila jakákoli odpověď, a proto se po několika měsících čekání, konkrétně 19. srpna 1968, rozhodli prohlásit *Svaz muslimských obcí* za založený de facto. Šlo spíše o symbolický akt. V předtuše brzkého vpádu okupačních vojsk nadále probíhala veškerá jednání v tajnosti, a když invaze skutečně nastala, následována tzv. normalizací, naděje

na plnohodnotný život muslimské komunity byly opět na dlouhá léta zmařeny (Mendel 2007, s. 369-370).

2.1.5. Situace po listopadu 1989

I když by se mohlo zdát, že po roce 1989 měli mít čeští muslimové ideální podmínky pro svou existenci, opak byl pravdou. Původní organizační struktura obce ani členská základna téměř neexistovaly, mezinárodně politickému kontextu dominovalo vykreslování muslimů jako radikálních fundamentalistů a v Československu se navíc po revoluci vzedmula vlna obdivu k Izraeli, judaismu a židovské kultuře jako takové, která byla k islámu přinejmenším přezírává. Vzhledem k těmto okolnostem se proto podle Mendela nástup demokracie v Československu pro muslimy příliš nevydařil (Mendel 2007, s. 378-379).

Během prvního polistopadového roku se ukázalo, že centrum nově obrozené obce bude spíše na Moravě než v Praze. V Brně a jeho okolí totiž působilo nejvíce praktikujících muslimů v čele s třebíčským rodákem Mohamedem Ali (Přemyslem) Šilhavým. Ten také v roce 1990 rozeslal na různé státní orgány žádost o znovuregistraci obce a 12. listopadu téhož roku federální ministerstvo zahraničních věcí spolu s vládou ČSFR přiznalo československým muslimům právo na plnohodnotný duchovní život (Mendel 2007, s. 379, 382).

Šilhavý poté v dubnu 1991 zajistil vydání prvního čísla obnoveného časopisu *Hlas* a 18. května 1991 na střeleckém ostrově v Praze svolal ustanovující schůzi *Ústředí muslimských náboženských obcí v ČSFR*, na které byl zvolen předsedou. Ústředí si stanovilo za cíl obnovit vedení matrik, založit vlastní nakladatelství, postavit mešitu (postavena v Brně v roce 1998), zřídit muslimské pohřebiště (zřízeno v Třebíči v roce 1996) a obnovit vazby s islámskými středisky v Evropě i jinde ve světě (Mendel 2007, s. 382-383). S těmito plány čeští muslimové posléze vkročili do nově založeného českého státu.

2.2. Hlas Moslimské náboženské obce

Časopis *Hlas*, celým názvem *Hlas Moslimské náboženské obce pro Československo* (později „*pro Čechy a Moravu*“) byl hlavním a v podstatě také jediným tiskovým orgánem československých muslimů.

První ideje o možném obcí vydávaném periodiku se objevily již při jejím založení roku 1934, ale k jeho skutečnému vzniku došlo až v dubnu 1937, kdy také vyšlo jeho první číslo. Největší podíl na existenci *Hlasu* měl především hadži Brikcius, jakožto zkušený novinář a publicista. Brikcius ovšem nestál pouze u jeho začátku, naopak, celý časopis byl v podstatě jeho dílem. Redakce *Hlasu* sídlila v jeho soukromém bytě na třídě krále Alexandra 20 v Praze 6 – Dejvicích (dnes Jugoslávských partyzánů) a on sám zastával pozici odpovědného redaktora neboli šéfredaktora (Vošahlíková a kol. 2007, s. 179).

Původně byl časopis koncipovaný jako měsíčník, za předplatné 10 Korun měsíčně, a také byl takto po celou dobu označován v zápatí na poslední straně. Ve skutečnosti však již od třetího čísla vycházel pouze několikrát do roka a vydavatelé tento problém řešili dvojčísly, trojčísly atd. (rekordní je rok 1940, kdy časopis vyšel jen dvakrát, obsahujíc pouze „*číslo 1-2*“ a „*číslo 3-10*“). Podle Libichera (2014) byl tento stav výsledkem obecných produkční problémů, postihující v době protektorátu veškeré české tiskoviny. Většina papíren bývalého Československa se totiž nacházela v odtrženém německém pohraničí. Časopis byl tištěn v několika různých tiskárnách, nejprve menšími soukromníky (Alois Fišer, V. Palásek a František Kraus), poté Státní tiskárnou v Praze a Tiskárnou Protektorátu Čechy a Morava. Od roku 1941 pak již natrvalo v tiskárně Grafia, ve které byl mimochodem tištěn i deník *Vlajka*.

Po finanční stránce byl *Hlas* sponzorován především ze zahraničí. Ze začátku se jednalo o egyptský konzulát, později také islámské instituce v Bosně, misijní centrum v Berlíně a soukromé mecenáše v arabském světě. O poznání skromnější příspěvky dostávala obec i od svých členů. O většině sponzorských darů *Hlas* informovala v rubrice *Zprávy*, spolu s krátkým poděkováním (Mendel 2007, s. 361).

Struktura časopisu je veskrze jednoduchá. Průměrné číslo *Hlasu* má 3-5 stran a jejich číslování je rozvrženo na celý ročník. Tedy například první strana prvního čísla daného ročníku je označena číslem 1, zatímco první strana třetího čísla daného ročníku

nese číslo 9. Na úvodní straně je kromě českého názvu časopisu uveden také arabský, německý a francouzský překlad. Vedle standardního data dle gregoriánského kalendáře je uveden také datum podle kalendáře islámského. Úvodní stránka většinou patří Brikciusovi a jeho politicky laděným příspěvkům, další stránky pak ostatním autorům. Časopis obsahuje pouze dvě stálé rubriky: *Výroky Mohamedovy* a *Zprávy*. První z těchto rubrik pravidelně prezentuje překlady nejslavnějších prorokových výroků. Druhá rubrika je velice důležitá, jelikož mimo jiné ukazuje proměny, jakými časopis i Brikcius procházeli. Až do roku 1939 nesla název *Zprávy církevní, misijní a organizační*, který také nejlépe vyjadřuje její obsah. V květnu 1939 název zkrátil na pouhé „*Zprávy*“ a změnil se i její obsah, postihující politické i válečné události v muslimském světě.

Kromě politicky laděných článků, jejichž autorem byl vždy sám Brikcius, a kterým je později v této práci věnován veliký prostor, časopis obsahoval zejména nábožensky laděné příspěvky. Ty raději Brikcius nechával na zkušenějších, většinou zahraničních autorech, jejichž přeložené články v *Hlasu* zveřejňoval. Za všechny mohu jmenovat například článek na pokračování *Život Proroka Mohameda*¹ od Prof. Dr. S. Mohameda Abdullaha, toho času imáma berlínské mešity a generálního sekretáře Německomuslimské společnosti, nebo článek na pokračování *Základní islámské povinnosti*² od Profesora Hafiz Muhammeda Pandžy. Se svými příspěvky čas od času přišli i domácí autoři, např. Ali Novotný a jeho *Islám a stát*³. Krom toho se v průběhu času objevilo v *Hlasu* i několik nepodepsaných článků, nesoucích se ve stejném duchu, např. *Několik slov o islámské mystice*⁴. Ani u těchto příspěvků ovšem nepředpokládám, že je psal samotný Brikcius, jelikož styl, jakým jsou napsány, se jeví být zcela odlišný od běžného Brikciusova stylu a on sám měl navíc ve zvyku se pod většími články podepisovat, ať už pod přezdívkou, či svým skutečným jménem.

Jediným místem, kde se Brikcius v *Hlasu* alespoň občas dotýkal náboženských otázek Islámu, byla především již zmiňovaná rubrika *Zprávy*, kterou s největší pravděpodobností spravoval on sám. Jeho příspěvky zde mají formu kratičkových informativních článků, ve kterých hraje prim stručnost. Brikcius zde krom jiného informoval čtenáře o probíhajících svátcích, např. o Mulet el Nabi, neboli narozeninách

---

¹ In: *Hlas*, ročník 1, číslo 1, s. 2, číslo 2, s. 6, číslo 3-4, s. 10.

² In: *Hlas*, ročník 1, číslo 2, s. 7, 8, číslo 3-4, s. 10, 11, 12, číslo 5-7, s. 14, 15, 16.

³ In: *Hlas*, ročník 2, číslo 4, s. 31, 32.

⁴ In: *Hlas*, ročník 4, číslo 1-2, s. 3, 4.

proroka Mohameda⁵ či Ramadanu⁶. Dále pak o významných muslimských duchovních, například o jejich návštěvě Českých zemí⁷ či jejich smrti⁸. Dalším častým druhem krátkých zpráv týkajících se Islámu, byla upozornění na jakékoli nové české i cizojazyčné překlady koránu⁹ či informace o kurzech náboženství¹⁰. Čas od času zde Brikcius publikoval i méně časté zprávy, jako je například ta o výročí vzniku Islámské knihovny Al-Haram v Mekce¹¹ či o tisíciletém výročí založení univerzity Al Zahar v Káhiře¹². Velice zajímavý je pak krátký článek s názvem *Fašismus a Islam solidární*¹³, ve kterém informuje o oslavách Ramadanu ve fašistické Itálii a jí okupovaném Habeši, a o údajných projevech solidarity mezi Islámem a fašismem.

Krom těchto krátkých zpráviček se Brikcius v *Hlasu* věnoval zejména obraně Islámu proti jeho domnělým (a skutečným) hanobitelům a proti špatným interpretacím islámské kultury jako takové. Například protiislámská propaganda podle něj ráda bojuje zejména literaturou, a proto zmiňuje¹⁴ dvojici českých knih (*Mohamed; Alláh je veliký*), které dle jeho názoru líčí Orient a Islám na oko hezky, přičemž ve skutečnosti jsou rafinovaným pokusem o jejich pošpinění. Ke knize *Mohamed*, od anonymního autora, se vrací o několik let později v článku nazvaném *Studnice špíny a kalu*¹⁵, ve kterém dotyčného neznámého autora označuje za „Žida“ a knihu doporučuje spálit, „aby jako surovina sloužila užitečnějším účelům“. V jednom z dalších článků¹⁶ si také stěžuje, že většina českých časopisů používá pro muslimy hanlivé označení „mohamedáni“ a při té příležitosti chválí časopisy *Slovák* a *Slovenská Pravda*, které dle něj jako jediní používají vhodné označení „moslimové“ a také slovo „Islam“ píšící správně s velkým začátečním písmenem. Ve stejném čísle *Hlasu* rovněž kritizuje¹⁷ pražský večerník *Telegraf* za zkreslené reportáže z Asie a Afriky a především za označení Arabů jako „barevných“. Podle Brikciuse autor „asi nikdy živého Araba neviděl“, když sám sebe řadí mezi „bílé“.

---

⁵ In: *Hlas*, ročník 1, číslo 2, s. 8.

⁶ In: *Hlas*, ročník 2, číslo 1-2, s. 24.

⁷ Např.: „Profesor Dr. Hadži Sejd...“. In: *Hlas*, ročník 2, číslo 5-6, s. 36.

⁸ Např.: „Ze Záhřebu došla zpráva...“. In: *Hlas*, ročník 7, číslo 5-6, s. 12.

⁹ Např.: „Nakladatelství sekty Ahmadija...“. In: *Hlas*, ročník 3, číslo 6, s. 16.

¹⁰ Např.: „Kurzy náboženství...“ tamtéž.

¹¹ In: *Hlas*, ročník 3, číslo 1, s. 3.

¹² In: *Hlas*, ročník 6, číslo 10-12, s. 12.

¹³ In: *Hlas*, ročník 5, číslo 1-2, s. 4.

¹⁴ In: *Hlas*, ročník 2, číslo 5-6, s. 36 „Protiislámská propaganda...“.

¹⁵ In: *Hlas*, ročník 8, číslo 7, s. 28.

¹⁶ In: *Hlas*, ročník 3, číslo 1, s. 3 „Jedině „Slovák“ a „Slovenská Pravda“ ...“.

¹⁷ In: *Hlas*, ročník 3, číslo 1, s. 4. „Pražský večerník „Telegraf“ ...“.

Zároveň dodává, že „Islam nečiní naprosto žádného rozdílu mezi bílým, černým, žlutým, hnědým anebo rudým“. Podobných příkladů by se na stránkách *Hlasu* našla spousta.

Z výše uvedeného lze vidět, že časopis *Hlas* a Mohamed Abdalláh Brikcius byli nerozlučně spjatí dohromady. Poslední číslo *Hlasu* vyšlo v dubnu 1945, a jelikož byl Brikcius hned po válce zatčen, dále už časopis nevycházel. Znovuobnovení se *Hlas* dočkal až po sametové revoluci, když Mohamed Ali Šilhavý, spolu se svou dcerou Mgr. Lajlou Kotačkovou a několika dalšími příznivci, zajistil v dubnu 1991 po 56 letech vydání 10. ročníku.

2.3. Hnutí Vlajka

2.3.1. Vlajka za první republiky

Politický klub Vlajka byl oficiálně založen 3. 4. 1930 v restauraci „Písek“ na Žižkově. Jeho členskou základnu tvořili především mladí lidé, často bývalí členové fašistických studentských sdružení. V čele stáli taktéž studenti, J. Vrzalík a J. Striebl spolu s dr. Lubomírem Kuklou a členy některých dalších pravicových sdružení (Nakonečný 2001, s. 13; Pasák 1999, s. 134-135).

Programem hnutí i jeho nového revue bylo především **potírat**: partajnictví, mezinárodní kapitál, „židomarxismus“ a světové zednářství, masarykovský „realismus“, levičácké intelektuáliství a německý šovinismus. Dále také **podporovat**: silný a národní stát, stavovský řád, křesťanskou kulturu, sociální spravedlnost, slovenskou autonomii, „národní a hospodářskou samostatnost“ a vojensko-politické spojení s Polskem (Nakonečný 2001, s. 15).

Po celou dobu prvorepublikové existence se hnutí potýkalo s policejním dohledem a cenzurou svého časopisu, který mnohdy vycházel plný bílých míst po zcenzurovaných článcích. Se stejnými ústrky se potýkal také druhý tiskový orgán hnutí, týdeník *Národní republika*, založený roku 1930 (Nakonečný 2001, s. 16 a 26).

Ideologický boj proti Masarykovi, Benešovi a téměř všem představitelům tehdejšího zřízení, byl tedy hlavním hnacím motorem Vlajky na přelomu 20. a 30. let, ale nepřestal prakticky nikdy. Tento boj se manifestoval například v obnoveném sporu o

pravosti Zelenohorského a Královehradeckého rukopisu. Vlajka, v čele s Vrzalíkem a také ideologickým matadorem hnutí, profesorem Marešem, se ostře vyhrazovala proti odpůrcům jejich pravosti, mezi jejichž čelní představitele patřil právě Masaryk. Ostatní snahy a akce Vlajky se nesly v podobném duchu (Nakonečný 2001, s. 36).

Na začátku 30. let se stal aktuálním problémem německý nacismus, a to jak přímo v Říši, tak také iredentistický nacismus v Sudetech v čele s Konrádem Henleinem. Vlajka se vůči němu vymezovala velice rozporuplně. Sice se jí zamlouval vyhrocený německý antisemitismus, nicméně byl jí velice nepříjemný nacistický šovinismus a Němce stále považovala za nepřátele (Nakonečný, 2001, s. 37). Mnohem větší sympatie budily ve Vlajce italští fašisté v čele s Mussolinim a klerofašistické Francovo Španělsko. Kolem roku 1935 však již Vrzalík udržoval styky s německými nacisty a Vlajka se začala k nacismu stavět čím dál více pozitivně. V této době se také ve Vlajce objevila řada nových osobností, především hrabě Jindřich Thun-Hohenstein a Josef Rozsévač, krycím jménem Jan Rys. Oba později hráli důležitou roli ve Vlajce protektorátní (Nakonečný 2001, s. 44; Pasák 1999, s. 137)

Ke konci 30. let nastal všeobecný rozklad republiky, provázený útoky henleinovců i separatistickými tendencemi Slovenska. Dle Ryse i dalších ideologů hlavní vinu na tehdejší situaci neslo mezinárodní židovstvo, spolu s jejich spojenci svobodnými zednáři. Roku 1935 se Vlajka spojila s tzv. Hnutím za nové Československo pod vedením J. Streibla a vytvořil se tak útvar „Nové Československo – Vlajka“. Ani toto spojení ovšem nepřineslo výrazně zvýšení podílu na politické činnosti a členská základna se spíše snižovala (Pasák 1999, s. 199). Konec první republiky se však nenávratně blížil a po přijetí Mnichovského diktátu a odstoupení pohraničí Říši fakticky nastal (Nakonečný 2001 s. 53-54).

2.3.2. Vlajka za druhé republiky a odchod do ilegality.

Vlajkaři cítili, stejně jako většina národa, zklamání a bolest, a nutně potřebovali viníka, na kterém by svoje pocity ventilovali. Proto začali silněji než kdy jindy útočit na „hrad“ (tzn. na již zesnulého Masaryka), Beneše a západní demokracie, které nebyly schopny bránit svého československého spojence. Ve stejném duchu na „hrad“ útočily i noviny a časopisy ostatních hnutí a stran. K těmto útokům se ze strany Vlajky přidalo

také kritizování Polska (dříve Vlajkou obhajovaného) a zcela nově i požadavek pro „hledání spolupráce s Německem“ (Nakonečný 2001, s. 65).

Všechny tyto skutečnosti ovšem vedly k zákazu činnosti Vlajky v listopadu 1938. Ta se následně rozdělila na dvě skupiny. První skupina byla spíše umírněná a rozhodla se v klidu čekat na další vývoj situace. Druhá skupina, utvořená kolem Jana Ryse, si začala říkat *Vlajka-Maffie Nového Československa* a nadále se agresivní formou pokoušela prosazovat své názory (Nakonečný 2001, s. 68). To se dělo jednak propagačně-osvětovou činností pod rouškou nezakázaných organizací (např. Novočeské besedy), jednak rozšiřováním letáků a terorismem (Nakonečný 2001, s. 88).

Především vlajkařský terorismus byl velice nebezpečný. Po Rysovým vedením začali vlajkaři shromažďovat zbraně a informace, a zcela vážně se chystali na útok proti státním zařízením a na pozdější převzetí moci. Paralelně také již útočili na „židozедnářská centra“, tedy na židovské podniky, kavárny, redakce časopisů, atd. To se dělo především formou pumových atentátů, během kterých naštěstí nebyl nikdo usmrcen, vlastní chybou zahynuli pouze dva teroristé (Nakonečný 2001, s. 89).

Za svou činnost byli Rys a Thun-Hohenstein spolu s dalšími vlajkaři začátkem roku 1939 vsazeni do vězení, ne však na dlouho. V předvečer okupace, 14. března 1939, byli propuštěni, a již druhý den ráno, v době, kdy německá vojska obsazovala zemi, se jako zástupci Vlajky účastnili setkání hlavních fašistických skupin, které probíhalo v tehdejší budově parlamentu, pražském Rudolfinu. Shromáždění se také účastnil např. Radola Gajda, významný meziválečný fašistický politik. Všichni zúčastnění se shodli na založení Českého národního výboru a počali si rozdělat ministerské posty. Veškeré plány jim ovšem zhatil prezident Hácha, který ustanovil jediný politický orgán v protektorátě, a nazval ho *Národní souručenství*. Vytvořil tím tak organizaci, navenek vystupující jako vazal nacistů, ale skrytě pracující především v zájmu přežití národa (Nakonečný 2001, s. 101; Pasák 1999, s. 267).

Vlajka se však s tímto krokem nikdy nesmířila, jelikož do Národního souručenství (dále NS) se dostal pouze jeden její zástupce, a plány na získání vysokých mocenských postů tak byly nenávratně ztraceny (Nakonečný 2001 s. 99-100).

2.3.3. Protektorátní Vlajka

Vlajka to neměla jednoduché ani v těchto nových podmínkách. Národní souručenství i protektorátní vláda v ní spatřovali „politickou spodinu“, které je nutné se co nejdříve zbavit. Jelikož však měla podporu určitých nacistů, nešlo to provést okamžitě. Postupně tak mezi Vlajkou a NS vykrytalizoval otevřený boj. Výjimkou byli pouze starší vlajkaři, kteří NS vesměs podporovali a od Rysovy „nové“ Vlajky se postupně distancovali. Z pohledu Vrzalíka, Mareše a dalších, opravdová Vlajka zanikla a nebyla již nikdy obnovena (Nakonečný 2001, s. 105, 107, 116).

Po celou dobu svého trvání v protektorátu bojovala Vlajka o svou plnohodnotnou legalizaci a vedoucí činitelé protektorátu toho využívali ve svém politickém boji. Na české straně stáli prezident Hácha a předseda vlády Eliáš, kteří požadovali její zákaz, na německé straně stáli protektor von Neurath a státní tajemník Frank, kteří požadovali její legalizaci. Ani jedna strana ovšem nedovedla svou věc do konce. Toto politické klání nemělo jasného vítěze, česká strana sice byla víceméně podřízená německé, ta však neměla velikého zájmu na úplném vítězství Vlajky, protože jí nedůvěřovala, a pozdější požadavky, které Rys nacistům kladl (rovnocennost Němců a Čechů, otevření českých vysokých škol, atd..), byly pro ně naprosto nepřijatelné (Nakonečný 2001, s. 110-111).

Aby Vlajka posílila svoje postavení, rozhodla se spojit s dalšími fašistickými organizacemi. Jednání s Národním táborem fašistickým ani se Stranou českých fašistů nevyšlo, ale již v říjnu 1939 proběhlo spojení s ostravskými Svatoplukovými gardami (SG) a pražskou Národní árijskou kulturní jednotou. Tato jednotná organizace dostala jméno Český národně sociální tábor-Vlajka (ČNST-Vlajka), a jelikož byla Vlajka v tomto uskupení hegemonem, v čele stanul právě Rys. Hnutí se sice rozpadlo už po půl roce, ale Vlajka již tuto nově nabytou pozici neztratila, a název ČNST využívala i nadále (Nakonečný 2001, s. 129-130; Pasák 1999, s. 297-298).

Po tomto upevnění svých pozic Vlajka také zformulovala nový politický program, v mnohém odlišný od programu původní prvorepublikové Vlajky. Důraz byl kladen na národní pospolitost a podřízení jedince národu, v podstatě tedy totalitní zřízení. Cílem byla také sociální spravedlnost prosazovaná prací, nikoli kapitálem. Přetrval veliký důraz na křesťanskou morálku (tím se odlišovali od nacistů). Požadovala se spolupráce s „árijskými“ národy, později dokonce i žádost o vysílání českých vojáků na frontu.

Součástí programu byl samozřejmě také nenávistný antisemitismus, který u vlajkařů nabýval přímo fanatických rozměrů (Pasák 1999, s. 301).

Nadšené a mnohdy až naivní vlajkařské kolaborování s Němci ovšem většina národa nesdílela, a také to čím dál více dávala najevo. Vlajkařské nástěnky byly vybíjeny, šířily se protivlajkařské letáky a česká policie a četnictvo nevynechali jedinou příležitost vlajkaře perzekuovat (Nakonečný 2001, s. 135). Kolaborace vlajkařů byla vůbec rozšířeným fenoménem. Gestapo využívalo služby spousty jednotlivých členů Vlajky, za jejichž udavačství jim dokonce vyplácelo pravidelnou týdenní mzdu (Nakonečný 2001, s. 144).

Začátkem roku 1940 čtyřicet se Vlajka rozhodla pro ofenzívu proti svým protivníkům. Ta nejprve probíhala ideovou formou, prostřednictvím deníku Vlajka a Rysových pompézních projevů. V létě 1940 se však odhodlali k otevřenému fyzickému útoku. 8. srpna napadli spolu s několika členy SS sekretariát NS v Dušní ulici v Praze. I přes vážná zranění se nakonec polici podařilo útok potlačit a v budově sekretariátu zatkl 42 vlajkařů, včetně Hadži Brikciuse (Nakonečný 2001, s. 159, 165, 168, 171). Od tohoto incidentu začal postupný úpadek hnutí, který se projevoval především odlivem členstva. Ubylo také účastníků na vlajkařských přednáškách i členských srazech. Aktivita SG se snížila a deník *Vlajka* de facto přestal vycházet denně. Navíc se zvyšovalo napětí uvnitř ústředního vedení Vlajky (Nakonečný 2001, s. 175).

Opravdový konec ovšem Vlajce přivodilo až její nepřátelství s Emanuelem Moravcem. Celá kauza přitom začala celkem nevinně. Moravec, tehdy ještě v pozici rozhlasového propagátora nacistů, mluvil o Vlajce přinejmenším smířlivě a zdůrazňoval, že její myšlenky a cíle jsou mu blízké. Rys však odmítal jakýkoli dialog, vytýkal Moravcovi jeho zednářství, prvorepublikovou minulost a neustále ho napadal v tiskových orgánech hnutí i v dopisech okupantům. Bohužel pro Rysa, okupanti měli v Moravcovi oddaného a všestranného stoupence, a když ho později jmenovali ministrem školství a lidové osvěty, byl Rysův boj (i když to on sám odmítal připustit) nadobro ztracen (Nakonečný 2001, s. 206-209).

V dubnu 1940 došla Moravcovi i okupantům trpělivost. Frank si pozval Ryse „na kobereček“ a sdělil mu, že zakazuje veřejnou činnost Vlajky po dobu tří měsíců. Jelikož se po jejím obnovení v létě 1940 Vlajka vrátila ke kritizování Moravce, přistoupili okupanti v září téhož roku k radikálnímu řešení. Spousta vedoucích funkcionářů Vlajky byla poslána do Říše na nucené práce a začátkem roku 1943 byli zatčeni také Rys s

Burdou a následně internováni v koncentračním táboře Dachau jako prominentní vězni (Nakonečný 2001, s. 222). Důvod, proč Němci nakonec povolili likvidaci Vlajky, tkvěl Nakonečného také v jejím silném českém nacionalismu, který se vymykal nacistickým germanizačním plánům v protektorátě (Nakonečný 2001, s. 227).

Po válce probíhalo hromadné zatýkání členů Vlajky. Rys i Burda se dobrovolně vrátili do obnoveného ČSR, aby zde hájili sebe i členy své organizace. Spolu s několika dalšími vlajkaři však byli 27. června 1946 odsouzeni k trestu smrti. V následujících měsících a letech padla také spousta dalších trestů, včetně dlouholetých odnětí svobody. Historie Vlajky se tak nadobro uzavřela (Nakonečný, 2001, s. 226).

2.4. Vlajka – Deník novodobého národovectví

2.4.1. Obecně o deníku *Vlajka*

Deník *Vlajka*, v podobě v jaké vznikl roku 1939, byl ústřední tiskový orgán stejnojmenné organizace. Pojmenován byl podle původních vlajkařských studentských časopisů, přestože obsahově a vzhledově se od nich velice lišil.

Rozhodnutí o jeho vydávání padlo 13. dubna 1939 v kavárně „Skaut“. Úkolem nového deníku mělo být posílení pozic hnutí, šíření jeho idejí a jejich prezentace okupantům. Začal vycházet 21. června 1939 v nákladu 30 000 kusů. Tištěn byl nejprve v tiskárně Orbis, posléze v tiskárně Grafia. Jeho vydávání prosadil K. H. Frank i přes odpor předsedy vlády Eliáše a nápad podporoval také vedoucí tiskového oddělení úřadu říšského protektora W. Wolfram von Wolmar. Nacisté vydávání ze začátku finančně podpořili, například sám Frank přispěl jednorázově 150 000 Korunami. Tato podpora byla ovšem nadále velice nepravidelná a vlajkaři se na ní nemohli spoléhat (Nakonečný 2001, s. 108, 113, 120, 152).

Redakce deníku sídlila ve stejné budově jako sekretariát hnutí, v jednom ze tří poschodí domu číslo 15 v Myslíkově ulici v centru Prahy. Prvním šéfredaktorem byl Rys osobně a již v úvodním článku popsal silně kolaborantský program hnutí. Mimo to přispíval do antisemitské rubriky *Ozvěny ze Sionu*. Další lidé, podílející se na chodu deníku, byli především tito: Hrabě Felix Achille de la Camára - ředitel redakce, redaktor

pro beletrii, film a obrazovou část deníku; J. Pachmayer (přestoupil z deníku „*Venkov*“) - Redakční tajemník; J. Opluštil - Odpovědný redaktor; Josef Burda - Vydavatel, ředitel tisku. Aby získal pro deník dostatečné zdroje, vydíral továrníky či šéfy organizací, kteří neměli čistě „árijský původ“. Vydíral také majitele restaurací a kaváren, pomocí tzv. „krkacích dýchánek“. Ty probíhaly následovně: Pokud dotyčný odmítal předplácet a nabízet hostům deník *Vlajka*, přišla dovnitř skupina vlajkařů, objednala si sodovku a následně všichni hlasitě řihali, čímž odpuzovali hosty. Majitel následně deník předplatil a tím se jich zbavil; Emil Šourek (major ve výslužbě) - Pozdější šéfredaktor, fanatický židobijec, autor antisemitských článků; O. Polívka - Nakladatel, Redaktor sportovní rubriky; Emilián Peřina - Reportáže, kronika, venkov, Ozvěny ze Sionu; Alois Kříž (přestoupil z deníku „*Národní politika*“) - Redaktor sportovní rubriky; A. Svoboda (přestoupil z deníku „*Právo lidu*“) a dr. Jan Jílek - Redaktoři pro hospodářské záležitosti; Z. Vaněk - Redaktor kulturní rubriky, Ozvěny ze Sionu; F. Šulc a V. Bernášek (vystupoval pod zkratkou *Bk*) - Redaktoři kulturní rubriky, humor, vtipy, a film; K. Režný (přestoupil z deníku „*Polední list*“) - Zprávy ze zahraničí; V. Slezák (přestoupil z deníku „*Rudé právo*“) - Redaktor rubriky sociálních záležitostí; A. Jansa - Soudničky; K. Strejc (přestoupil z deníku „*České slovo*“). Svými články přispívala i řada dalších novinářů a publicistů, proslavil se zejména pseudonym „Žán Kudla“ (Antonín Liška) a drobní dopisovatele protižidovské rubriky „Okénko“. Jeden článek napsal Bohumil Hrabal a údajně i katolický antisemita Jakub Deml, který však později proti svému spojení s *Vlajkou* protestoval. Mezi další jména spojená s z deníkem *Vlajka* patří také F. Peiger, J. Hallman, Emil Peřina jr., M. Polívka, K. Režný a Z. Vaněk (Cebe 2012, s. 27-29; Nakonečný 2001, s. 152). Obsah deníku procházel třemi cenzurními filtry. První byl již v redakci, druhý v tiskovém ústředí úřadu říšského protektora a třetí ve vojenské cenzuře wehrmachtu. Určitý dohled vykonávalo také tiskové oddělení předsednictva protektorátní vlády (Nakonečný 2001, s. 120, 132).

Struktura deníku je podobná klasickým novinám tehdejší doby. Úvodní stránka obsahuje celý název *Vlajka – Deník novodobého národovectví*. Napravo od názvu je umístěný stručný obsah nejdůležitějších zpráv. Pod nadpisem se pak nachází 2-4 nejdůležitější články. Často byl jedním z autorů těchto článků Rys osobně. Na prvních čtyřech stránkách jsou umístěny především politické a zahraničně politické příspěvky větších i menších velikostí. Dále následují jednotlivé rubriky. Jde například o rubriku *Česká pracovní fronta*, *Venkov*, *Divadlo*, *Film*, *Ozvěny ze Sionu*, *Zasmějte se s námi*, atd. Existuje také rubrika pro ženy. Některé z rubrik jsou obsaženy pouze v nedělních

vydáních. Každé číslo končí rubrikou *Sport*. Téměř po celý rok 1939 vycházel deník dvakrát denně, přičemž ranní vydání a standardní vydání se od sebe téměř neliší.

Deník nakonec potkal stejný osud jako celé hnutí. Od incidentu v Dušní ulici náklad prudce klesal, zůstávala velká remitenda (neprodané kusy) a stal se z něj pouze nepravidelný občasník. Neblahá finanční situace se naplno projevila koncem roku 1940, kdy se dluh u tiskárny Grafia vyšplhal na 400 000 Kč, a ta proto odmítala dále tisknout. Poté, co zabavila Rysův vůz a dluh se částečně zmenšil, byl tisk obnoven, i když pouze v desetinovém nákladu. Členové Vlajky museli začít list povinně odebírat, ale ani toto opatření nepomáhalo k vyřešení situace. Kvůli Rysovým útokům na ministra Moravce byla od 21. dubna 1942 pozastavena veškerá veřejná činnost Vlajky, tedy i vydávání jejího „deníku“. Po obnovení činnosti v létě 1942 vyšlo pouze několik čísel a deník definitivně zanikl poté, co byla většina vedoucích vlajkařů poslána na nucené práce do Říše (Nakonečný 2001, s. 175, 181-182, 205).

2.4.2. Brikcius a deník Vlajka

M. A. Brikcius byl oficiálním členem Vlajky již od roku 1936. V organizaci působil nejdříve jako ideolog (kolem roku 1939), přičemž v září téhož roku také přišel i prvními dvěma příspěvky do vlajkařského deníku. Konkrétně se jednalo o články *Světlem Islamu* (5. září 1939)¹⁸ a „*Osvobození*“ *Palestiny* (7. září 1939)¹⁹. Oba dva se zabývají právě útlakem muslimů v islámských zemích a vyšly nepodepsány, nicméně není pochyb o tom, že jsou právě jeho dílem. Pravidelným příspěvovatelem se stal již v lednu 1940, kdy začal v deníku působit jako redaktor v oddělení pro zahraničně politické události.

Své články nejprve publikoval pod pseudonymem „Asker“ (zkráceně „A.“), ale již jedenáctý článek podepsal svým pravým jménem „M. A. Brikcius“ (zkráceně také „M.A.B.“ či „-mab“). V průběhu následujících měsíců a let tyto dva podpisy (zřejmě náhodně) střídal.

Kromě článků na téma útisku muslimů občas přispíval do deníku i silně politicky zaměřenými články, v několika z nich kupříkladu vyzdvihuje Adolfa Hitlera.²⁰ Obecně

---

¹⁸ In: *Vlajka*, ročník 9, číslo 82, s. 5.

¹⁹ In: *Vlajka*, ročník 9, číslo 84, s. 6.

²⁰ Síla vůdcovy osobnosti. In: *Vlajka*, ročník 12, číslo 14, s. 1.

však jeho články svým obsahem poněkud vyčnívají z klasické vlajkařské tvorby a budí dojem, že autor (Brikcius) žije takřkajíc ve vlastním světě. Mezi nenávisnými příspěvky, namířenými proti židům, Národnímu souručenství, E. Benešovi apod., se tak objevují například jeho romantická líčení písečných oáz kdesi v Arábii.

Zdá se však, že vedení Vlajky ani nikomu jinému tato skutečnost nijak nevadila, jelikož se Brikcius v roce 1942 stal dokonce i zástupcem šéfredaktora. V deníku nakonec působil po zbytek jeho krátké existence, tj. až do poloviny srpna 1942.

2.5. Mohamed Abdalláh Brikcius

2.5.1. Mládí a první cesty (1903-1933)

Narodil se 30. 9. 1903 v městečku Wocheiner Feistritz v Rakousko-Uhersku (dnes Bohinjska Bistrica, Slovinsko) jako Alois Bohdan Brixius do rodiny praktického lékaře. Po maturitě na gymnáziu studoval na Svobodné škole politických nauk v Praze a v Paříži, ale studia nedokončil. Nedlouho po vzniku Československa se na Slovensku zúčastnil bojů proti Maďarům a byl vyznamenán (Mendel 2007, s. 351; Nakonečný 2001, s. 304).

Původním povoláním byl úředník banky Slavie, poté advokát. Již od mládí se ovšem intenzivně zabýval islámem a arabskou problematikou, přičemž ovlivněn byl zejména Aloisem Musilem, významným orientalistou a arabistou (přestože o mnoho let později ho silně kritizoval, mj. i za neochotu konvertovat k islámu). (Mendel, 2007, s. 352; Vošahlíková a kol. 2007, s. 179).

Od 20. let hojně cestoval. Podnikl čtyři veliké cesty po Evropě, severní a východní Africe i Asii. Žil v Turecku v době řecko-turecké války a obou kurdských povstání, roku 1924 zažil revoluci v Sýrii a byl také svědkem několika menších revolucí v Palestině. Mezi další jím navštívené asijské země patří britský protektorát Aden (Arabský poloostrov), Libanon, Irák, britská Indie a historická oblast Balúčistán (dnešní Afghánistán, Irán a Pákistán), kde byl roku 1927 vězněn britskou Secret Service v pevnosti Karáčí. Delší dobu pobyl i v Jemenu, Hidžazu (pobřeží Saudské Arábie) a Zajordání, kde se zúčastnil jemensko-saudských a zajordánsko-saudských válek. Na africké půdě procestoval Egypt a Habeš (dnešní Etiopie a Eritrie), ve kterém se zúčastnil

trestních expedicí proti domorodcům. Poznal také francouzské Džibuti a italské a britské Somálsko, kde byl ve městě Zejla opět vězněn Angličany. V rámci možností působil v těchto oblastech jako dopisovatel různých pražských deníků (např. *Širým světem*) a také sbíral inspiraci pro své cestopisy. Díky svým cestovatelským zkušenostem ovládal Brikcius kromě řady evropských jazyků také turečtinu, arabštinu a amharštinu. (Mendel 2007, s. 352; Nakonečný 2001, s. 304; Tomeš a kol. 1999, s. 139; Vlajka 1942, s. 3)

Byly to právě francouzské a britské državy, ve kterých začal mladý Brixius velice citlivě vnímat chování tehdejších okupačních úřadů vůči původním obyvatelům. Arogance a povýšenost okupantů mu přišla ponižující a nespravedlivá (Mendel 2007, s. 354). Právě tento očividný rozpor mezi evropským a islámským světem a klady východního světa, pro něj byly tím největším impulsem pro obdiv Islámu jako takového.

2.5.2. Konverze k Islámu a cesta do Mekky (1933-1934)

Jak lze vyčíst z Brikciusových pozdějších cestopisů a článků, Islám pro něj znamenal spíše obdivuhodnou a fungující civilizaci, v mnohém odlišnou od té evropské, než propracovaný nábožensko-právní systém přinášející hluboké teologické uspokojení. Obdivoval nacionalistické snahy Arabů, Palestinců či Turků i jejich odpor ke koloniálním mocnostem a záměrně (či naivně) přehlížel reálné politické skutečnosti (Mendel 2007, s. 355). Tento přístup se ukázal být rozhodující pro pozdější podobu jeho publikační činnosti za německé okupace.

Jeho vášeň pro Islám dosáhla pomyslného vrcholu přijetím této víry za vlastní. Stalo se tak při cestě po východní Africe a za přítomnosti jeho druhé ženy Marie (ženat byl celkem třikrát), která s ním sdílela stejné záliby i nadšení pro orientální tematiku. Obřad proběhl 11. 2. 1933 v tehdejší francouzské kolonii Džibuti pod vedením tamějšího soudce neboli *kádího* a za přítomnosti deseti způsobilých ručitelů. Jedním z výsledků obřadu bylo i jeho nové muslimské jméno Mohamed Abdalláh Brikcius, jeho žena následně získala jméno Marjam Bint Alí (Mendel 2007, s. 352).

Krátce po obřadu, již jako právoplatný muslim, vyrazil na svou první cestu z Džidyy do Mekky, tedy pouť, kterou by měl alespoň jednou za život vykonat každý muslim, který je fyzicky i finančně schopný cestu zvládnout. Po úspěšně vykonané cestě se začal Brikcius titulovat jako „Hadži“, což je čestné pojmenování pro každého úspěšného

účastníka této pouti. Titul následně užíval ve všech svých knihách i v celé řadě oficiálních dokumentů (Mendel 2007, s. 352).

Některé prameny uvádějí, že v roce 1933 Brikcius spolupracoval s jemenskou a saudskoarabskou armádou, od které následně obdržel pamětní medaili (Mikoláš 1999, s. 23)

Podrobnější informace a dojmy z tohoto období lze najít v cestopise *V září půlměsíce* (Praha, Klub přátel Orientu, 1934). Při této příležitosti také zmiňuji jeho další cestopisy: *Napříč Kemalovým Tureckem* (Praha, Československá grafická Unie, 1935), *Orient mlčí I. - Syrie pod francouzskou trikolorou* (Praha, Československá grafická Unie, 1939), *Orient mlčí II. - Palestina: Svatá země krví zalitá* (Praha, Československá grafická Unie, 1939), *Orient mlčí III. – Země zrady* (Praha, Česká grafická Unie, 1942), *Orient mlčí IV. – Irák – země odplaty* (Praha, Česká grafická Unie, 1944).

2.5.3. Od založení Muslimské obce až k jejímu uznání (1934 - 1941)

Poté, co se Brikcius roku 1934 vrátil zpět do vlasti, byl zaměstnán ve Stříbrného *Poledním listu*²¹, což bylo bulvární periodikum radikální pravice. Mezi lety 1934-1937 byl také redaktorem ilustrovaného časopisu *Oasa*, vydávaného organizací Klub přátel Orientu. V rámci této organizace mj. působil jako jednatel a právě tou dobou začal uvažovat o založení oficiální muslimské organizace v ČSR (Mendel 2007, s. 357; Vošahlíková a kol. 2007, s. 179).

To se posléze stalo skutečností. Dne 8. listopadu 1934 spolu s dalšími významnými muslimy založil *Moslimskou náboženskou obec pro Československo*. Již od začátku patřil v této komunitě mezi nejaktivnější osobnosti. Od jara 1935 se všechny schůze obce konaly právě v jeho soukromém bytě na třídě krále Alexandra 20 v Praze 6 – Dejvicích (dnes Jugoslávských partyzánů). V čele obce stála zvolená Rada (*Medžlis*) a Brikcius v ní rok co rok působil ve vedoucích funkcích (předseda, místopředseda, jednatel), v roce 1936 dokonce i se svou třetí ženou Miladou (Mendel 2007, s. 351, 359-360).

---

²¹ Mendel i další autoři zmiňují Stříbrného *Pražský poledník*, pravdou ovšem je, že se mi nepodařilo najít žádné periodikum tohoto názvu, vydávané v Českých zemích mezi lety 1920-1945. Jiří Stříbrný vydával ve svém pražském nakladatelství Tempo, mj. právě *Polední list*, který považuji za onen autory zmiňovaný „*Pražský poledník*“. Zdroj: katalog NKC.

Brikciusovy mnohdy radikální a nesmlouvavé názory však vedly roku 1936 k hlubokému rozkolu uvnitř obce. Jeho největší protivník, jistý Ferdinand Schlögl, poukazoval na Brikciusův silný vliv na celou obec a žádal jeho odstoupení. Spor probíhal prostřednictvím tehdejšího Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO), které na Schlöglovu žádost dokonce na čas pozastavilo činnost obce. Brikcius byl ovšem schopen ministerstvu dodat nové stanovy, a jelikož Schlögl svými zastánci nedokázali přijít s rozumnou alternativou a raději odešli do ústraní, zůstal nakonec Brikcius pro MŠANO jediným partnerem (Mendel 2007, s. 360).

Právě díky svému přednímu postavení v obci a svým kontaktům se zastupitelskými úřady islámských zemí, se dostal do hledáčku Ministerstva vnitra (MV), které na něj sbíralo „interní informace“. Ty ho vesměs po pravdě líčily jako dobrodruha a silně věřícího muslima, existují však i zprávy, ze kterých je cítit snaha o jeho diskreditaci. Například ta, že žil 14 let v Egyptě a zpronevěřil peníze, které tam nasbíral na stavbu Pražské mešity. Už podle údajného počtu let lze vidět, že se jedná o naprostý nesmysl (Mendel 2007, s. 357). Již od samotného založení obce byl také Brikcius jedním z neaktivnějších lidí ve snahách o její plné uznání státem. Vypracovával většinu doplňujících stanovisek, které vyžadovalo MV i MŠANO, přesto se mu však nedařilo dojít k uspokojivému výsledku (Mendel 2007, s. 336-346).

Paralelně s těmito událostmi rostlo také Brikciusovo nacionalistické cítění. Již od roku 1936 byl členem radikální fašistické organizace Vlajka (Nakonečný 2001, s. 304).

V roce 1937 založil Brikcius časopis *Hlas moslimské náboženské obce*, který následně vydával až do konce války. Stal se (spolu s deníkem *Vlajka*) jeho hlásnou troubou, prostřednictvím které pouštěl do světa většinu svých názorů. Až do roku 1939, respektive 1940, se jednalo především o propagaci islámu a islámských zemí, a snahu přiblížit tento svět ostatním lidem i samotným věřícím. Již po roce 1939 však začal přidávat na politickém tónu.

Co se týče kontaktu s úřady, jednání se zaseklo na mrtvém bodě a muslimská obec v čele s Brikciusem si žila takřkajíc vlastním životem. Námitky a připomínky státu navenek respektovala, nicméně nepovažovala je za závazné. Tato situace vesměs přetrvávala i po okupaci ČSR v září 1939 a následném utvoření Protektorátu Čechy a Morava. Důležitá změna nastala až 25. ledna 1941, kdy se Brikcius, spolu s místopředsedou obce JUC Ivo Mohamedem Spoutilem, dostavili na MŠANO a požádali o přezkoumání celého případu, vzhledem k problémům, kterým čelili za minulého

režimu. Po jistých průtazích a menších úpravách byla obec konečně uznána. Přesné datum není známo, nicméně nejpravděpodobnější je 18. prosinec 1941 (Mendel 2007, s. 345-350).

2.5.4. Válečná léta (1941-1945)

Po roce 1941 neexistují žádné materiály, které by nasvědčovaly o kontaktu muslimské obce s úřady. Brikcius se tak již mohl soustředit na svou publicistickou činnost. Jejím základem byly především články v časopisech *Hlas* a *Vlajka*, periodiku organizace stejného jména, ve kterém se Brikcius stal redaktorem v roce 1940. V obou časopisech propagoval islám a kritizoval koloniální mocnosti. Obdivoval především muslimské nacionalisty a republikánské Turecko (Mendel 2007, s. 350; Nakonečný 2001, s. 120; Vošahlíková a kol. 2007, s. 179). Otevřeně také podporoval německo-arabské spojení a radoval se z jakýchkoli vojenských úspěchů Říše a dalších států Osy. Tyto okolnosti totiž vnímal jako spravedlivý trest pro koloniální mocnosti a cestu k osvobození islámských zemí od jejich útlaku. Kolonialismus spojoval s „židobolševismem“²² a sionismem, a stejně tak tvrdě kritizoval i marxismus-leninismus v čele se Sovětským svazem, kvůli jeho tvrdému postupu vůči muslimům. Neuvědomoval si ovšem nebezpečí, které znamenal nacismus pro Evropu i pro jeho zemi. Navíc nacistické rasové teorie byly stejně tak vyhraněné i proti Arabům. Je třeba připomenout, že Brikcius nebyl žádný kolaborant, či obdivovatel Němců, stejně jako německé úspěchy, chválil i úspěchy chorvatských Ustašovců za pomoc utlačovaným muslimům v Bosně či japonské tažení proti koloniální Indii. Tyto názory navíc nebyly pouze z jeho hlavy, spolu s ním je sdílely i obyvatelé islámských zemí, kteří pociťovali koloniální křivdy na vlastní kůži. (Mendel 2007, s. 356-357).

V průběhu války také udržoval kontakty s mnoha zahraničními muslimy, například s generálem Rášid Alí al-Kajláním, který byl zodpovědný za nepodařené Irácké povstání proti Britům a který zbytek války strávil v Berlínském exilu. Dále například s jeruzalémským muftím Hádždž Amín al-Husajním, kterého Britové vyhostili

---

²² Židobolševismus – termín užívaný pro spojení židů a komunistů. Populární začal být po tzv. Říjnové revoluci roku 1917. Užívají ho zejména lidé, přesvědčení o tom, že ideje bolševismu a jeho následné šíření je především zásluhou židů.

z mandátního území Palestina kvůli jeho neskrývaným sympatiím s nacistickým „konečným řešením“ židovské otázky. Stejně tak ovšem udržoval kontakty i s probritsky orientovanými muslimskými politiky. Na prvním místě pro něj byl vždy islám a blaho jeho islámské obce (Mendel 2007, s. 356).

Zajímavou kapitolou v tomto období je potom jeho nacionalistická činnost. Jak jsem již zmínil, od roku 1936 byl členem organizace *Vlajka*. V této organizaci působil nejdříve jako ideolog (kolem roku 1939), později i jako redaktor jejího stejnojmenného časopisu v oddělení pro zahraničně politické události (1940-1942). Kromě samotného časopisu se velkou měrou podílel i na vydávání propagačních brožurek a dalších materiálů. Činností *Vlajky* se účastnil také jako setník ve Svatoplukových gardách, úderných jednotkách *Vlajky*, vzniknuvších po vzoru nacistických oddílů SA. V této polovojskové organizaci zastával vzhledem ke svému zkušenostem post „důstojníka“ pro tiskový růst (Nakonečný 2001, s. 134, 304; Pejčoch 2009, s. 104).

O tom s jakým nadšením se v těchto dvou úzce sejitých organizacích realizoval, svědčí kupříkladu jeho účast na protestech proti sekretariátu Národního souručenství v Dušní ulici v Praze v srpnu 1940, kdy neopomněl přijít kompletně oblečený do „důstojnické“ uniformy²³ (Nakonečný, 2001, s. 231). Ještě podivněji však působí jeho účasti na násilných akcích této skupiny, a to dokonce i u vnitřních potyček. Byl například jedním z hlavních iniciátorů a aktérů opakovaných útoků na Františka Smětáka, separatistického vlajkaře, který se kvůli svým neutuchajícím vůdcovským ambicím snažil založit a vést vlastní fašistické gardy. Při jednom z mnoha útoků jej spolu s dalšími vlajkaři sbil a následně také poplival! (Nakonečný 2001, s. 145; Pejčoch 2006, s. 31). Brikciusovo angažování ve *Vlajce* a Svatoplukových gardách skončilo v roce 1943, kdy byla celá organizace zrušena na popud okupantů a tehdejšího ministra školství a lidové osvěty Emanuela Moravce.

V neděli 12. července 1942 se Brikcius stal jedním z prvních nositelů národní ceny za „průkopnickou činnost publicistickou“ (*Vlajka* 1942, s. 3). Kromě výše zmíněných periodik (*Širým světem*, *Polední list*, *Vlajka* a *Hlas*) publikoval v době okupace také v nakladatelství Melantrich, kde zastával pozici redaktora (Tomeš 1999, s. 139). V březnu

---

²³ U poválečného soudu se později vmlouval tím, že svůj jediný civilní oblek měl tou dobou v čistírně, a do Dušní ulice pouze zabloudil na procházce (Nakonečný 2001, s. 231).

1945 ho navíc ministr Moravec jmenoval šéfredaktorem deníku *Korespondence České ligy proti bolševismu*, ve kterém působil až do května 1945 (Nakonečný 2001, s. 304).

S blížícím se koncem války Brikcius tušil, že bude mít problémy. Jednak kvůli své publikační činnosti, jednak kvůli své angažovanosti ve Vlajce. Dalo se také očekávat, že nezůstanou zapomenuty ani jeho pravidelné kontakty s Husajním a Kajláním, kteří žili až do konce války v Berlíně pod Hitlerovou přímou ochranou. Jako svého nástupce, v případě že by byl zatčen, určil Ahmeda (Ivana) Hrbka. Tento mladý nadšený muslim, tou dobou mj. tajemník obce, byl všeobecně známý svými protinacistickými postoji. A co víc, jeho otec, plukovník československé armády, byl během války zatčen gestapem. Brikcius se tedy oprávněně domníval, že Hrbek nebude po válce vyšetřován a dokáže zachovat kontinuitu obce (Mendel 2007, s. 365)

2.5.5. Poválečné zúčtování a konec života (1945-1959)

Jak byl jeho odhad správný, se ukázalo již 10. května, kdy byl zatčen revolučními gardami, a to ještě před oficiálním vydáním Benešových dekretů. Poté byl vězněn na Pankráci a následně souzen *Mimořádným lidovým soudem* podle *Velkého retribučního dekretu č. 16/1945 Sb.*, určeného k „potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů“. Tribunál Brikciuse obvinil z rasistických postojů vůči židům, sympatií k nacismu v protektorátním tisku a z kolaborace s Němci. Soudce, který dostal případ na starost, byl Brikciusův muslimský známý, JUDr. Václav Ahmed Poláček. Ten mu také povolil návštěvy a zasadil se o spravedlivý průběh procesu. Během přelíčení nebyla Brikciusovi prokázána náklonnost k nacismu, soud uznal, že jeho postoje se týkaly arabských zemí a islámského světa, nikoli evropského vyvražďování židů. Ve prospěch obžalovaného se také zasadilo několik svědků, včetně antifašistických odbojářů, kteří potvrdili, že dotýčný nebyl kolaborant. Případ byl proto přeřazen k *Národnímu soudu* v Ústí nad Labem, který na základě *Malého retribučního dekretu* postihoval „provinění proti národní cti v době okupace“ (Mendel 2007, s. 363).

Zde ho obžaloba obvinila, že během války odmítl vystavit náboženský přestupní list několika židům, kteří se touto formální konverzí k Islámu mohli zachránit před transportem do Terezína. I přes to, že Brikcius kvůli této záležitosti svolal radu obce, přestupní listy nakonec nevystavil, ovšem z důvodů náboženských, nikoli rasových. Pro

vystavení listu o konverzi totiž vyžadoval upřímný zájem o islám. Toto obvinění bylo sice nepopíratelné, nicméně na Brikciusovu obranu se ozvalo množství svědků. Mimo jiné například vysocí jugoslávští činitelé, kteří tvrdili, že Brikcius během války prostřednictvím Husajního intervenoval u Hitlera za propuštění cca pěti tisíc muslimů z německého zajetí. Řada z těchto propuštěných zajatců, pozdějších partyzánů a odbojářů, svědčila svým podpisem v jeho prospěch. Dále to byl člen obce Arífa Mikunda, kterému Brikcius poskytl pomoc, když byl jeho otec za heydrichiády popraven. Velice zajímavé svědectví poskytla také sestra jeho ženy Milady, dr. Městková-Illingerová, která tvrdila, že se v Brikciusově bytě skrývali někteří členové výsadkové skupiny, která provedla atentát na Heydricha (Mendel 2007, s. 363-364).

Ať už byla tato svědectví pravdivá, či nikoli, faktem zůstává, že Hadži Mohamed Abdalláh Brikcius byl v květu 1946 odsouzen k osmi letům odnětí svobody. Vězněn byl především v Plzni, ve věznici Bory. Zde později dostal oboustranný zápal plic a onemocněl tuberkulózou. Provázely ho také zrakové obtíže. Ve zbídačeném zdravotním stavu byl v květnu 1953 propuštěn na svobodu (Mendel 2007, s. 365; Nakonečný 2001, s. 304).

Po návratu z vězení žil nadále v Praze a údajně byl využíván ústředním výborem KSČ jako konzultant problémů zemí Středního východu (Nakonečný 2001, s. 304). Ve svém soukromém bytě v Dejvicích také obnovil schůzky muslimské obce a v roce 1955, po dobrovolné rezignaci Ahmeda Hrbka, opět převzal její vedení. V daných, ne příliš příznivých podmínkách 50. let, ovšem obec přežívala pouze jako malá skupinka nadšenců, která byla tak malá a bezvýznamná, že nikoho nezajímala. *De iure* navíc ani neexistovala, protože veškeré protektorátní výnosy a zákony, včetně uznání obce, byly po válce zrušeny. Od roku 1956, v době tzv. „tání“, začal spolu s mladšími členy obce uvažovat o její opětovné registraci. Pokud by se podařila, měl obec převzít jeho nástupce, Mohamed Ali Šilhavý z Třebíče (Mendel 2007, s. 369).

Znovuzaregistrování muslimské obce, které se nakonec uskutečnilo až v roce 1991, se však již hadži nedožil. Zemřel 19. února 1959 v Praze. Zde je také pochován na Olšanských hřbitovech, X., oddělení 9., hrob číslo 200. Posledním platícím nájemcem hrobu byl již zmíněný dr. Roman Raczynski, jeden z členů obce. (Mendel 2007, s. 369). I dlouho po své smrti zůstal Hadži Brikcius v české muslimské komunitě respektovanou osobností. Svědčí o tom mj. i otištění jeho úvodníku *Kupředu!* v prvním čísle obnoveného

časopisu *Hlas* v dubnu roku 1991 (Mendel 2007, s. 382), kterým se čeští muslimové hrdě přihlásili k odkazu jeho osoby a prvorepublikové obce.

2.6. M. A. Brikcius pohledem jiných autorů

I když se nejedná o nijak podrobně zpracovanou tematiku, nejedná se ani o tematiku zcela nezpracovanou. Osobě Brikciuse a případně jeho tvorbě se více či méně věnuje i několik dalších autorů.

Patrně největší pozornosti se Brikciusovi dostává v knize *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*, od autorů Miloše Mendela, Bronislava Ostřanského a Tomáše Rataje. Pasáže týkající se muslimů v Československu zpracovával přímo Mendel. V této knize, jak již název napovídá, se rozebírá zejména vztah Brikciuse k tehdejší muslimské komunitě, přičemž Brikciusovi věnuje dokonce samostatnou kapitolu. Obecně v knize vyzdvihuje zejména podíl, který měl Brikcius na vzniku Muslimské obce a jejím časopisu *Hlas* a na pozdějším chodu organizace. Rozebírá také ale jeho cesty v mládí, a dokonce i jeho publikační činnost. Co se týče Brikciusova chování během protektorátu, Mendel ani jeho kolektiv si i přes všechny dostupné prameny netroufají jakkoli hodnotit jeho osobu.

Zcela z jiné stránky se Brikciusem zabývá Milan Nakonečný ve své knize *Vlajka: k historii a ideologii českého nacionalismu*. Jestli Mendel ve své knize pouze letmo zmiňoval Brikciusovu fašistickou minulost, zde se jí dostává spousta prostoru. Brikcius je v této knize velice často zmiňován, a to zejména v souvislosti s deníkem *Vlajka* a účastní na vlajkařských mocenských bojích. Na konci knihy, v kapitole o jednotlivých členech *Vlajky*, je mu poté věnována samostatná podkapitola, shrnující ty nejpodstatnější momenty jeho života.

V podobném duchu se nese i jemu věnované heslo v *Biografickém slovníku českých zemí*. [VII sešit] *Bra- Brum* od Pavly Vošahlíkové a kolektivu. Jak již název knihy napovídá, jedná se o celkem podrobnou, byť stručnou Brikciusovu biografii, doplněnou o několik faktů, které předchozí dva autoři neuvádějí. Kromě těchto tří zásadních knih je Brikcius zmiňován i dalšími autory, z nichž někteří přinášejí další informace, třemi výše uvedenými autory nepublikované (Viz Použité zdroje, kapitola 2. a 3.).

2.7. Vymezení a metoda

Jak jsem již zmínil v úvodu, cíle práce jsou dva. Prvním z nich je uceleně pojmout osobu M. A. Brikciuse **a prostředí, ve kterém působil, a které ho ovlivňovalo**, ať již prostředí muslimské, či prostředí fašistické. Co se týče Brikciusovy **biografie**, jedná se o shrnutí veškerých dosud o něm publikovaných informací, které se mi podařilo dohledat. Vzhledem k časovým možnostem i rozvržení práce, jde pouze o druhotné prameny, tj. co o něm dosud napsali jiní autoři. Co se týče muslimského prostředí (tj. *Muslimská obec*) a fašistického prostředí (tj. *hnutí Vlajka*), cíle je dosaženo pomocí relevantní literatury (viz použitá literatura), v tomto případě je ovšem nutno podotknout, že se nejedná o nijak detailní a hluboké popsání problematiky, opět vzhledem k časovým možnostem a zaměření práce (Osoba M. A. Brikciuse a jeho publikační činnosti), nýbrž jde spíše o jednoduchý, byť dle mého názoru dostačující kontext.

Druhým cílem je **analýza** jeho příspěvků ve *Vlajce* a *Hlasu* a jejich následná **interpretace**. Ke splnění tohoto cíle jsem z části zvolil *tematickou analýzu*. Jedná se o nejstarší a nejpoužívanější druh obsahové analýzy. Její hlavní předností je vytřídění témat do malého počtu kategorií, které musí být definovány před započítáním výzkumu. Díky tomu dochází k hospodárné redukci informací. První dva kroky tematické analýzy tato práce využívá kompletně, třetí krok je využit pouze částečně, poté metodu upravuji pro potřeby výzkumu (viz třetí krok).

Tato metoda se dělí do tří základních kroků:

a) *Tvorba kategorií*

Kategoriemi se zde rozumí třídy nadřazeného a tím abstrahujícího pořadacího systému. Obecná kritéria k vymezení kategorií jsou:

1. Schéma kategorií má být teoreticky odvozeno, tj. má odpovídat cílům výzkumu.
2. Schéma kategorií má být úplné, tj. má postačovat k zachycení všech možných obsahů.
3. Kategorie mají být navrženy jako vzájemně se vylučující
4. Kategorie mají být navzájem nezávislé.
5. Kategorie mají vycházet z jednotného třídícího principu.

6. Kategorie mají být definovány jednoznačně.

Konkrétní kategorie a podkategorie pro potřeby této práce jsou:

Kolonialismus a útisk muslimského obyvatelstva podle Brikciuse

1. Velká Británie

- a. *Palestina*
- b. *Zajordání neboli Transjordánsko*
- c. *Egypt a Súdán*
- d. *Irák*
- e. *Arabský poloostrov a oblast Rudého moře*
- f. *Ostatní muslimské oblasti*

2. Francie

- a. *Sýrie a Libanon*
- b. *Ostatní muslimské oblasti v držení Francie*

3. Itálie

- a. *Italská východní Afrika*
- b. *Libye*

4. Sovětský svaz

5. Balkán

6. Další rysy Brikciusovy tvorby ve *Vlajce* a *Hlasu*

b) Vytváření vzorků

Při vytváření vzorků musí být současně určeno, co bude platit jako *jednotka výběru* a co jako *analytická jednotka*.

Jako *jednotky výběru* bývají definovány celé množiny, tedy konkrétní periodikum, ročník, číslo a stránka. Analytickou jednotkou se rozumí článek, jeho nadpis, shrnutý obsah, případně konkrétní věty.

Co se týče časopisu *Hlas*, využity jsou kompletní ročníky 1-9, vydané v letech 1937-1945. Brikcius byl v tomto časopise šéfredaktorem, tedy člověkem zodpovědným za veškeré publikované články a příspěvky. Většinu svých článků v časopise podepsal, a proto není těžké rozeznat je od příspěvků ostatních autorů. Ročníky 1 a 2 navíc dávají možnost porovnání jeho předprotektorátní tvorby s tvorbou protektorátní. Celkově Brikcius do *Hlasu* přispěl cca 340 články, z nichž bylo přibližně 125 nějakým způsobem

zohledněno v této práci. Zahrnuty jsou i krátké články z rubriky *Zprávy*, které také v tomto počtu tvoří většinu.

Znovuobnovený deník *Vlajka* vycházel pouze v letech 1939 až 1942, a i když později už deníkem *de facto* nebyl, stále poskytuje bohaté množství materiálů, a to zejména díky tomu, že Brikcius přispíval téměř do každého čísla. Z jeho příspěvků ve *Vlajce* (cca 297 článků) se jich však pouze necelá třetina týká Islámu a Islámských zemí (91 článků). Tento výběr je dále zúžen na větší články a vynechány jsou kratší, většinou jednodstavcové zprávy čistě informativního charakteru, jelikož nedávají žádný širší vhled do Brikciusových názorů. Do finálního výběru se tak z *Vlajky* dostalo přesně 54 článků.

c) Kódování

Třetím krokem je kódování, neboli přiřazování vybraných vzorků k daným kategoriím. V případě této práce může být jeden vzorek přiřazen k více kategoriím najednou, respektive jeden vzorek může obsahovat několik analytických jednotek, z nich každá patří do jiné kategorie či podkategorie.

Jakmile jsou vzorky přiřazeny, dochází k jejich analyzování. V případě této práce se nejedná o kvantifikaci, častý to prostředek tematické analýzy, byť je většinou u jednotlivých kategorií odhadnuta a zmíněna.

Konkrétní počty Brikciusových článků na konkrétní téma jsou v tomto případě téměř zbytečný údaj. Důležitým aspektem této analýzy je spíše postihnutí dané kategorie či podkategorie jako celku, tedy jednoduché a shrnující popsání jeho postojů a publikovaných názorů na dané téma. K tomu jsou často využity konkrétní věty. Tyto věty či celá souvětí zásadně nejsou zmiňovány nahodile, či vytržené z kontextu. Vždy jsou buď nějakým způsobem zásadní pro pochopení dané kategorie, případně se jedná opakující se typ věty. V průběhu analýzy se také snažím poukázat na různé nesrovnalosti, nepravdivá tvrzení, či neobjektivní popis událostí a situací které Brikcius podává, a to s odkazem na vědeckou literaturu.

Jako poslední přichází interpretační část. V té jsou výše zjištěné poznatky interpretovány v rámci dobového kontextu a kontextu osoby M. A. Brikciuse, tedy jeho biografie, a prostředí, ve kterém působil.

Poznámka: Vzhledem k množství použitých článků převážně od jednoho autora (Brikciuse) a pouze ze dvou periodik (*Vlajka* a *Hlas*), bude na jednotlivé články, využitě

při analýze a interpretaci, odkazováno do poznámek pod čarou. Ostatní zdroje jsou standardně umístěny na konci kapitol.

3. Periodika Vlasta a Hlas – Analýza pramenů

Téma údajného útisku muslimského obyvatelstva napříč mnoha zeměmi je vůbec tím hlavním v Brikciusově publikační činnosti, a to nejen v *Hlasu a Vlasti*, ale také v jeho cestopisech.

Jedinou výjimku tvoří první ročník *Hlasu*, ve kterém překvapivě není o útisku muslimů ani slovo. Již ve druhém ročníku lze však v čísle 5-6 z května 1938 najít krátkou zprávičku²⁴, ve které Brikcius kritizuje údajné evropské vyzdvihování „lupičství a barbarství mimoevropských muslimů“ a vzápětí dodává, že se ve skutečnosti jedná o osvobozovací boje asijských a afrických Arabů.

V období druhé republiky se v *Hlasu* v rámci rubriky *Zprávy* objevuje takovýchto krátkých článků povícero. V jednom z nich²⁵ například Brikcius informuje o vraždě imáma Omárových mešit v Jeruzalémě, kterou údajně spáchali židé z popudu Velké Británie. Hned v následujícím čísle²⁶ Brikcius dementuje zprávu o nálezu „jakéhosi popraviště“ v již zmiňované Omárově mešitě a označuje ji za „bajku a hnusnou lžipropagandu“. Do třetice mohu jmenovat zprávu²⁷, ve které Brikcius oznamuje o zřízení zvláštního vyslance do Berlína a Říma, pomocí kterého chce král Saudské Arábie ibn Saud urgovat o pomoc proti údajnému útlaku Arabů od Velké Británie a Francie na blízkém východě. Tato v podstatě zprávička předznamenává budoucí tón většiny jeho článků, ve kterých je terčem kritiky především Velká Británie. Její údajný boj proti „různobarevným“ národům, jak Brikcius nazývá Afričany a Asiaty, stavěl na roveň bitvě o Anglii, jakožto další z front, na kterých proti ní Říše vybuduje „nový světový řád“.²⁸ Ve svých článcích se však kromě Velké Británie zabýval i Francií, Sovětským svazem, Itálií, Jugoslávií a dokonce i Spojenými Státy. Všechny tyto země ve větší či menší míře podle něj měly vliv na život vyznavačů Islámu.

Do deníku *Vlasta* Brikcius poprvé přispěl v září 1939 článkem *Světlem Islamu*.²⁹ Příspěvky na téma útisku muslimského obyvatelstva jsou tedy vůbec tím prvním, o čem

²⁴ „Protiislámská propaganda...“. In: *Hlas*, ročník 2, číslo 5-6, s. 36.

²⁵ „Rukou zločinných Židů-vetřelců...“. In: *Hlas*, ročník 3, číslo 1, s. 4.

²⁶ „Protiislámská propaganda...“. In: *Hlas*, ročník 3, číslo 2-3, s. 8.

²⁷ „Palestina tone...“. In: *Hlas*, ročník 3, číslo 6-7, s. 16.

²⁸ Nic nezadrží vítězství Osy. In: *Vlasta*, ročník 11, číslo 7, s. 1.

²⁹ In: *Vlasta*, ročník 9, číslo 82, s. 5.

začínal ve *Vlajce* psát. Ve zmiňovaném článku Brikcius popisuje situaci v Egyptě, Saudské Arábii, Palestině a Turecku. Pokaždé přitom zmiňuje negativní vliv Velké Británie. Tento příspěvek svým způsobem rovněž předznamenává, v jakém duchu se ponese většina jeho dalších článků ve *Vlajce*.

3.1. Velká Británie

Velká Británie začala být hlavním hybatelem evropského kolonialismu koncem 16. století, za vlády královny Alžběty I., kdy z dominantní pozice vytlačila Španělsko a Portugalsko. V té době Sir Walter Raleigh založil Virginii, první ze třinácti osad na východním pobřeží severní Ameriky. Nejdůležitější kolonii se však stala Indie, ve které se britské zájmy střetávaly s portugalskými a nizozemskými. Roku 1600 byla založena Východoindická společnost, která později řídila i další expanzi do Asie. Po válce o Španělské dědictví se do držení Anglie dostal také Gibraltar. V 18. století Angličan James Cook zmapoval velkou část Tichomoří včetně Nového Zélandu. Během tzv. *Scramble for Africa*, ke konci 19. století, získala Velká Británie pod svou kontrolu mj. Egypt a Súdán plus několik dalších území. V období po první světové válce se do jejího područí dostal také Irák a Britský mandát Palestina, zahrnující území dnešní Palestiny, Izraele a Jordánska. Určitý politický vliv si udržovala i v dalších zemích Blízkého východu. Kolem roku 1922 čítalo Britské impérium přibližně 485 milionů obyvatel, tedy zhruba pětinu světové populace, a zabíralo 23% procent pevninského povrchu země (Anděl 2011, s. 22)

Tato koloniální velmoc byla bezpochyby Brikciusovým nepřítelem číslo jedna. Téměř ve všech jeho člancích po roce 1938, které se jakýmkoli způsobem dotýkaly Islámského světa, je minimálně zmínka o jejím útisku všeho muslimského, většinou však Brikcius nekončí jenom u zmínky, nýbrž britské chování v severní Africe a na blízkém východě přímo démonizuje. Často ji spolu s Francií označuje jmény jako „plutokracie“³⁰, „pseudodemokracie“ či „lžidemokracie“. Vůbec největší problém dlí podle jeho názoru v Palestině a údajném osvobozovacím boji místních Arabů, podobný útlak však podle něj zužuje také Transjordánsko, Irák, muslimskou část Indie, Egypt, Súdán a anglickou část Arabského poloostrova. Také příčinu veškerých tehdejších konfliktů mezi islámskými národy vidí právě v „anglických mozcích“. Velká Británie s pomocí své tajné služby

---

³⁰ Jedná se o druh oligarchie. Moc ve státě je výlučně v rukou bohatých lidí (tj. vyšších vrstev).

„Secret Service“ údajně způsobila mimo jiné Kurdskou revoluci, spory Transjordánska se Saudy i válku mezi Saudským králem ibn Saudem a jemenským imámem Jahjou.³¹ Taktika britské vlády nad jejími državami spočívá podle něj v „hospodářském vysávání dotyčných zemí, umělém a násilném podporování snah proti sjednocování a sebeuvědomování utlačovaných národů, které by nejráději nechala na úplně nejnižším stupni civilizace, kultury a vzdělanosti.“³² Britská prohnatost nabývá podle Brikciuse spoustu různých forem. Jednou z nich je například údajná snaha o jmenování chalífa, hlavy Islámu, který by ovšem byl pod jejím vlivem. Kandidáty, kteří se jim nehodí, prý úkladně vraždí.³³ Neúspěšně prý vyzněla i britská snaha o protlačení některého ze svých vazalských islámských států do trojspolku tvořeného Saudskou Arábií, Jemenem a Irákem.³⁴ Další lživou propagandou prý byl i britský slib o vybudování mešity v Londýně údajně proto, aby si naklonili muslimy na svou stranu.³⁵ V jiném článku zmiňuje i svého bývalého přítele, St Johna Philbyho, britského muslima, který se však koncem 30. let začal angažovat v přesídlování muslimů v Palestinské oblasti. Brikcius k tomu doslova píše „Brit zůstane vždy jen Britem“.³⁶ S postupným vývojem válečných událostí také nadšeně informuje o euforii a stoupajících nepokojích mezi muslimským obyvatelstvem, které se díky brzkému vítězství Osy brzy zbaví britského jha.³⁷

3.1.1. Palestina

Britský mandát Palestina vznikl po první světové válce na bývalém území zaniklé Osmanské říše. Hlavním cílem mandátu se stala realizace tzv. Balfourovy deklarace z 2. listopadu 1917, která měla zaručit „zřízení národní domoviny pro židovský národ“. V dubnu 1920 se na konferenci v italském San Remu rozhodlo, že území mezi řekou Jordán a pobřežím středozemního moře se stane novou židovskou národní domovinou. Po uznání Společností národů a Kongresu USA se toto rozhodnutí v roce 1925 stvrdilo podpisem Britského memoranda o Palestině (tzv. *Bílá kniha*). Následně došlo

---

³¹ Islámský svět a současná válka. In: *Hlas*, ročník 4, číslo 3-10, s. 5-6.

³² Mohou počítati západní demokracie s islámským Východem?. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 22, s. 1.

³³ Stíny kolem chalífátu. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 40, s. 9.

³⁴ Britský ústup ze slávy i v Asii. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 11, s. 2.

³⁵ Věříme ve vítězství spravedlivé věci. In: *Hlas*, ročník 6, číslo 3-9, s. 5-6.

³⁶ Zrádce Arabů – Mr. Philby. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 94, s. 4.

³⁷ Např.: Není místo pro dobrodružství v Asii a Africe. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 143, s. 2 či Východ čeká na osvobození. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 162, s. 2.

k masivnímu židovskému přistěhovaectví a vykupování arabské půdy, což mělo za přímý následek zrod moderního arabského nacionalismu v celém regionu. Docházelo k několika povstáním, z nichž největší bylo to z roku 1929, mající za následek několik stovek mrtvých. Nejfatálnější událostí byl takzvaný Hebronský masakr, při kterém Arabové povraždili 67 ortodoxních židů. V letech 1936-1939 následovalo tzv. Velké arabské povstání, při kterém se Arabům dočasně podařilo ovládnout značnou část mandátního území. Britové následně přehodnotili svůj názor k židovskému přistěhovaectví a roku 1939 se pokusili odvolat *Bílou knihu*, a zastavit tak příliv židovských uprchlíků z Evropy. To se jim sice částečně podařilo, pro evropské židy to však znamenalo katastrofu. Po válce se situace opět vyostřila a mezi židy a Araby vypukla občanská válka. Velká Británie se proto vzdala svého mandátu a celou věc předala OSN. Její rezoluce z 15. května 1947 následně rozdělila Palestinu na arabskou a židovskou část, Arabové však s tímto rozdělením nesouhlasili, nově vznikuvší stát napadli a začali tak Izraelskou válku za nezávislost. Tu sice Izrael vyhrál a obhájil tak svoji existenci, v oblasti však dodnes probíhají konflikty (Blaustein 2006)

Situace kolem Palestiny, kterou Britové za jejich pomoc v první světové válce slíbili Arabům již v roce 1915, byla pro Brikciuse typickou ukázkou britské proradnosti. Prohlášení Palestiny britským mandátem na Pařížské mírové konferenci v roce 1919 viděl jako zradu, která byla navíc posílena neustálým nárůstem židovského obyvatelstva na území Palestiny, které tam na základě Balfourovy deklaráce ve velkém množství přicházelo. Povstání z let 1925, 1929, 1933 a 1936 byla podle něj naprosto oprávněnou reakcí na židovský a britský útisk. Brikcius doslova píše „A nerovný boj zuří dále. Tanky, bombardovací letadla, dynamit, útisk, popravky, stanné právo a hlad pustoší zemi. Takovými metodami dobývá a udržuje Anglie své koloniální hospodářství.“³⁸ Brikcius považuje 20. století za nejhorší období pro Palestinskou zemi, protože ji doslova vyrvalo „z vlády nedozírné říše Osmanské a zradou a žonglérstvím uvrhlo v okovy bezcitného a nejvyšš sobeckého otroctví Velké Británie“.³⁹ Celý svět se proto nemůže divit jejich „spravedlivému boji“, neboť prý bojují za svou vlast a rodnou půdu. To, že je Československý tisk nazýval „květnatými“ jmény, bylo způsobeno pouze tím, že „přinášel zprávy, pramenící z židovských zříděl“. Jelikož se vojska Osy do Palestiny nikdy nedostala, mohl Brikcius ve svých článcích zůstat pouze u rozhořčených komentářů

---

³⁸ „Osvobození“ Palestiny. In: *Vlajka*, ročník 9, číslo 84, s. 6.

³⁹ Krví zbrocená Palestina. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 69, s. 7.

a nadějných vizí. Jeho články na téma Palestiny se v průběhu válečných let prakticky nezměnily ani obsahově, ani svou formou. Jako názornou ukázkou uvádím názvy některých z nich: *Krví zbrocená Palestina* (1940)⁴⁰, *Země, která volá o slitování* (1940)⁴¹, *Palestina jednotna v boji proti Britům a Židům* (1940)⁴², *Anglie definitivně ztratila důvěru Arabů* (1941)⁴³, *Věříme ve vítězství spravedlivé věci* (1942)⁴⁴ a tak podobně.

3.1.2. Zajordání neboli Transjordánsko

Území původně jednotného britského mandátu bylo brzy po vyhlášení Balfourovy deklarace rozděleno na 2 oblasti. Jednak na tzv. Předjordánsko neboli samotnou Palestinu, určenou především pro židy, a jednak na tzv. Zajordánsko či Transjordánsko, což bylo území východně od řeky Jordán. Východní hranice země byla stanovena tak, aby skrz ní mohl vést britský ropovod z Iráku k pobřeží Palestiny. Viz příloha 2 (anglicky). Transjordánsko získalo v roce 1923 částečnou autonomii, i když oficiálně zůstalo součástí britského mandátu. Na jeho území platily stejné předpisy i měna jako v sousední Palestině. Vládce v této zemi jmenovali Britové Hašimovce Abdalláha I., bývalého krále Iráku, a propůjčili mu titul emír. Abdalláh byl po celou dobu války věrným spojencem Britů a respektoval jejich pevnou kontrolu nad veškerými vojenskými, finančními i zahraničními záležitostmi země. Jeho tzv. arabská legie dokonce pomáhala potlačit proněmecké povstání v Iráku v roce 1941. Skutečné nezávislosti se Transjordánsko, později známé jako Jordánsko, dočkalo až po podpisu tzv. Londýnské smlouvy v roce 1946 (Blaustein 2006; Thornhill 2004)

Brikcius s rozdělením britského mandátu samozřejmě nesouhlasil. Obě země považoval za historicky i kulturně jednotné. Britové podle něj s pomocí řeky Jordán doslova vytvořili „násilnou hranici mezi Araby a Araby“.⁴⁵ V jednom z článků také označil tento stát jako „životaneschopný“.⁴⁶ V obsáhlém článku nazvaném *Zajordání – země zrady*⁴⁷ píše, že Britové se začali o Transjordánsko aktivně zajímat a celou oblast

---

⁴⁰ In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 69, s. 7.

⁴¹ In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 88, s. 8.

⁴² In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 169, s. 4.

⁴³ In: *Hlas*, ročník 5, číslo 1-2, s. 3-4.

⁴⁴ In: *Hlas*, ročník 6, číslo 3-9, s. 5-6.

⁴⁵ Země, která volá o slitování. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 88, s. 8.

⁴⁶ Východ uspíší konec britského impéria. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 164, s. 1.

⁴⁷ In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 17, s. 7.

rozvíjet až poté, co si uvědomili jeho strategickou pozici pro umístění ropovodu mimo území francouzské Sýrie. Zbytek článku pak věnuje osobnosti emíra Abdalláha, kterého kritizuje za jeho poslušnost Britům. Po jeho nástupu k moci údajně následovalo několik vzpour, které prý byly hlavním důvodem pro založení již zmiňované arabské legie. Ta se podle Brikciuse skládá především z Čerkesů (severokavkazský muslimský národ) a židů, a budí tak ještě větší nevoli arabského obyvatelstva. To, že Abdalláh tu a tam poskytuje azyl uprchlíkům ze Sýrie, nedokáže v Brikciusových očích napravit jeho probritské činy a špatné vlastnosti, mezi které podle něj patří lakota a proradnost, které prý zdědil po svém otci. V již zmiňovaném článku *Země, která volá o slitování*, jež publikoval o rok dříve, ještě není k Abdalláhovi zdaleka tak kritický, nýbrž ho dokonce chválí za to, že nikdy nedopustil masivní přistěhovalectví židů, jako se tomu děje v sousední Palestině. Pozdější přitvrzení Brikciusova názoru připisují právě oné účasti Abdalláhových arabských legií na potlačení Iráckého povstání v roce 1941.

3.1.3. Egypt a Súdán

Počátky britské nadvlády v Egyptě a potažmo Súdánu, se pojí se získáním majoritního podílu akcií Suezského průplavu v roce 1875. Při napjaté politické situaci v Egyptě v roce 1882 se Britové cítili ohroženi, a proto zemi vojensky obsadili a ustanovili v něm loutkovou vládu. Ve stejné době se ve větší části Súdánu chopili moci madhisté, kteří nesouhlasili s politikou Egypta a pronikáním Britů do jejich země. Britové i Egyptané se následně stáhli a vznikl zde nezávislý stát. Velká Británie však v roce 1898 zemi dobyla, a ze Súdánu se stalo britsko-egyptské dominium, reálně v něm ovšem Egypt, na rozdíl od Velké Británie, neměl žádnou moc (Lacina a kol. 1987, s. 74-84). 18. prosince 1914 Velká Británie ustanovila Egypt svým oficiální protektorátem. Následně sesadila dosavadního chediva (vládce) a nahradila ho sultánem Husajnem Kámilem. Po jeho smrti se vlády ujal sultán Fuad. Britové v následujících letech zatěžovali obyvatelstvo nucenými pracemi s velkými ztrátami na životech. To vedlo k první moderní egyptské revoluci v roce 1919. Britská vláda následně prohlásila Egypt nezávislým královstvím (1922). V zemi ovšem ponechala většinu svých vojáků a nezanedbatelný byl také její vliv na vnitřní i zahraniční politiku země. Roku 1936 se ujal vlády Farúk I., který vesměs zachovával věrnost Britům. Za druhé světové války se Egypt stal bojištěm mezi vojsky Německa, Itálie a Velké Británie. Neutuchající vojenský i politický vliv Velké

Británie nakonec vedl roku 1952 k další revoluci, jejímž výsledkem bylo stažení všech Britských vojsk do konce roku 1954. Situace v Egyptě následně vedla i k vyhlášení nezávislosti Súdánu v roce 1956 (Gombár 1999, s. 387)

Egyptu věnuje Brikcius ve svých člancích hned po Palestině nejvíce prostoru, a to zejména na stránkách *Vlajky*. Několikrát komentuje i jeho historii, zejména důvody, pro které se tato země dostala do sféry vlivu Velké Británie. Kromě samotného Suezského průplavu zmiňuje i obchod, proudící z Levantu právě skrze Egypt, který je prý v současné době pod kontrolou Britů a na ně navázaných bohatých pašů.⁴⁸ Nejednou rovněž zmiňuje obyčejné Egyptany, převážně zemědělce, kteří jsou těmito obchodníky zneužíváni a okrádáni, což údajně často vede k opuštění původní profese a narukování do britských vojenských služeb. Pochvalně se vyjadřuje k osobnosti zesnulého krále Fuada, a naopak negativně hodnotí současného vládce Farúka, který je prý „odkojenec anglických kolejí“ a oddaný sluha britských zájmů.⁴⁹ Britové mají podle Brikciuse Egypt pevně v rukou a neštítí se ani k politickým vraždám. Například ministerský předseda Hassan Sabry Pasha (1879-1940) byl prý zavražděn agenty britské „Secret Service“.⁵⁰ Tu a tam informuje o britské perzekuci Egyptanů i na stránkách *Hlasu*⁵¹, například o údajném zákazu tisku Koránu kvůli nedostatku papíru a o tom, že židovské knihy se prý mohou tisknout dál. V článku nazvaném *Krvavý stín války nad pyramidami*⁵² zcela výjimečně chválí obrovské investice Britů do Egypta a Súdánu, jako třeba výstavbu Asuánské či Chartúmské přehrady, okamžitě však dodává, že většina zisku stejně putuje zpátky do britských kapes. Součástí každého článku pak je typický odstavec o utrpení egyptského lidu, a jeho nadějích na osvobození od britské nadvlády.

Velice často rozebírá postoj Egypta k právě probíhající válce. Již v roce 1939 píše, že se Egypt i přes svoje vojenské závazky „nechce nechat zaplésti do válečného dobrodružství“.⁵³ V červnu 1940 Brikcius chválí⁵⁴ slib italského vůdce Mussoliniho o nedotknutelnosti Egypta a současně kritizuje přerušení diplomatických styků s Itálií z egyptské strany, které je prý pouze z britského popudu. Z následného italského útoku na egyptské území v září 1940 viní Brikcius pouze Velkou Británii, která se prý Egypt

---

⁴⁸ Egypt – jaký je. In: *Vlajka*, ročník 12, číslo 53, s. 2.

⁴⁹ Anglické válečné lodi směřují k Egyptu. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 98, s. 2.

⁵⁰ Britské pikle dnes již bez účinku. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 1, s. 2.

⁵¹ Věříme ve vítězství spravedlivé věci. In: *Hlas*, ročník 6, číslo 3-9, s. 1-2.

⁵² In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 47, s. 5.

⁵³ Světem Islamu. In: *Vlajka*, ročník 9, číslo 82, s. 5.

⁵⁴ Konec plutokracií se neodvratně blíží. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 131, s. 1.

snaží zatáhnout do války.⁵⁵ Zcela přitom ignoruje Italy porušený červnový slib. Následné vojenské neúspěchy Italů se sice snaží bagatelizovat jako dočasné a strategicky nevýznamné⁵⁶, po totální prohře jejich vojsk v únoru 1941 však raději vojenské manévry v této oblasti nekomentuje vůbec. Výjimkou je pouze článek nazvaný *Pakt Tří buduje nový svět*⁵⁷, ve kterém omlouvá vojenskou přítomnost Německa a Itálie v severní Africe tím, že na území Egypta i ostatních zemí vkročila jejich vojska pouze proto, aby osvobodila Araby z „britského krvavého jha“. Argumentaci spojenců, podle kterých si mocnosti Osy chtějí Araby podrobit, jakožto méněcennou rasu označuje Brikcius za „lživou propagandu“.

Co se týče Súdánu, Brikcius ho zmiňuje pouze sporadicky a pokaždé v souvislosti s Egyptem. Zajímavé je, že nijak nepopírá případnou egyptskou nadvládu nad touto zemí, vadí mu pouze to, že reálně Súdánu vládou Britové, a nikoli Egyptané, kteří na to podle něj mají plné právo. Důvod, proč se Brikcius Súdánu téměř nevěnuje, vidím hlavně v tom, že tuto zemi podle všech dostupných zdrojů nikdy nenavštívil, a tudíž měl o ní pouze mizivou představu.

3.1.4. Irák

Území dnešního Iráku patřilo na začátku první světové války Osmanské říši, jedné z tzv. Centrálních mocností. Většina Iráckých ropných ložisek ale byla pod kontrolou Britů, členů nepřátelské Trojdohody. Aby uchránili své zájmy v této oblasti, zahájili Britové tzv. mezopotámské tažení a roku 1918 celé území dobyli. Po válce jim byl Irák svěřen jako mandátní území, oficiálně nazvané Mezopotámie. V následujících letech se ovšem museli potýkat s rozsáhlým povstáním, a proto se rozhodli dosadit bývalého krále tzv. Velké Sýrie Fajsala I. za nového vládce Iráku. To se také v roce 1921, po celostátní referendu, stalo skutečností, nicméně Irák tím nezískal plnou nezávislost. Té se oficiálně dočkal až 3. října 1932, ale Britové si přesto v zemi udrželi jistý vliv. Když vypukla druhá světová válka, k moci se zde dostali tzv. panarabisté, a okamžitě začali vyjednávat se zeměmi Osy. Na to roku 1941 reagovali Britové novou okupací. Irák poté definitivně opustili až v roce 1947 (Sluglett 2003, s. 1-20)

---

⁵⁵ Osud světa určí Osa. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 220, s. 1.

⁵⁶ Oči Egypta hledí vstříc Itálii. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 222.

⁵⁷ In: *Vlajka*, ročník 12, číslo 54, s. 1.

Stejně jako Sluglett (2003) vidí⁵⁸ Brikcius hlavní důvod Britské nadvlády v Iráku právě v jeho velkých zásobách nafty. Navíc dodává, že díky naftě měli o toto území zájem i Francouzi. Bohatá naftová ložiska podle něj proto nejsou pro Irák požehnáním, ale prokletím, přinášejícím neustálý zájem mocností. Stejně jako u jiných zemí pod britským vlivem, zmiňuje údajné znevýhodňování a vykořisťování, které prý nakonec vedlo k pevnému vlasteneckému semknutí různorodého obyvatelstva tvořeného z Arabů, Turků a Kurdů. Opět také viní britskou „Secret Service“ z politických vražd. Tentokrát je prý zodpovědná za dodnes nevysvětlenou smrt krále Fajsala (1885-1933) i jeho syna Ghaziho (1912-1939), ve skutečnosti zavražděného z rozkazu ministerského předsedy Nuri al-Saida kvůli jeho plánům na sjednocení s Kuvajtem.

Britská okupace Iráku v květnu 1941 pochopitelně také neušla Brikciusově pozornosti. V krátké sérii článků ve *Vlajce*⁵⁹ následně označil Irák za „pochodni, která vzplála v boji o samostatnost a sjednocení arabského národa“ a krátký a rychle potlačený odpor panarabistů za „hrdinný“ a „hodný následování“. Opět také vyjadřuje naději v brzké vítězství zemí Osy a následné „osvobození“ všech Arabů. Podobně, akorát v menším rozsahu, komentoval Iráckou situaci i v *Hlasu*.⁶⁰

3.1.5. Arabský poloostrov a oblast Rudého moře

Jak lze vidět v příloze 1, na území arabského poloostrova se na začátku 20. století nacházelo několik menších i větších území pod kontrolou Velké Británie. Jmenovitě to byly například Kuvajt, Bahrajn, Katar, tzv. „Trucial States“ neboli „Smluvní Státy“ (dnes Spojené Arabské Emiráty) a Omán. Dále např. ostrov Sokotra, sultanát Hadramaut a především přístav Aden, důležitý pro svou strategickou polohu, umožňující kontrolovat námořní spojení s Rudým a potažmo i Středozemním mořem. Všechna tři území jsou dnes součástí Jemenu. Je zajímavé, že ve *Vlajce* i *Hlasu* se nějakým způsobem zmiňuje pouze o Adenu a Hadramautu. Z větší části to opět připisují tomu, že ostatní z okupovaných území na poloostrově pravděpodobně nenavštívil. Příspěvky týkající se Adenu a Hadramautu nijak nevybočují z klasického schématu, tedy Brikcius v nich informuje o

⁵⁸ Země pohádek a petroleje. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 236, s. 2.

⁵⁹ Zájem Osy soustředěn na Asii. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 14, s. 1; Iracký boj proti Velké Británii. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 14, s. 7; Irak – země a lidé. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 16, s. 6.

⁶⁰ Došlo na zločince ze SSSR a dojde i na zločince britské. In: *Hlas*, ročník 5, číslo 3-7.

údajném utrpení místních obyvatel a o probíhajících konfliktech s vládnoucími režimy. Všeobecnou arabskou nespokojenost zde srovnává se situací v Palestině a Iráku.⁶¹ Údajné pumové útoky na britské místodržící schvaluje jako oprávněné.⁶²

Kromě britských držav se v té době nacházely na arabském poloostrově dva víceméně nezávislé státy. Saudská Arábie a Jemen. Oba dva jsou pro Brikciuse skvělým příkladem toho, jak by měl vypadat celý arabský, potažmo islámský svět. Především Saudská Arábie pod vedením Abd al-Azíz ibn Saúda je Brikciusem vychvalována téměř do nebes. Samotný ibn Saúd je Brikciusem zmiňován velice často a je jím považován za ideálního vládce, zastávce arabských a islámských myšlenek a bojovníka proti Velké Británii a jejím spojencům. V článku okázale nazvaném *Pán Svaté Mekky*⁶³ mu připisuje až nadlidské atributy, např.: „Jeho palác je vždy pohostinně otevřen každému příchozímu“ či „dvoumetrová postava krále Saudije nemá nikdy hněvu, jenom tehdy, když přicházející vešel na soud, aby se zodpověděl z nějakého nečetného činu“. Podle Brikciuse také „nemá ve své duši zloby proti nikomu, vyjímaje ovšem lupičského Albionu“.⁶⁴ To působí přinejmenším podivně, vzhledem k tomu, jak na ibn Saúda nahlízejí některé prameny. Podle nich jeho moc vznikla především díky spolupráci s Velkou Británií, která ho podpořila, aby získala spojence proti tehdejší Osmanské říši. Během první světové války se díky tomu zmocnil velké části arabského poloostrova, včetně města Mekky. Od roku 1942 také výrazně spolupracoval s USA a výměnou za zbraně a technologie jim dokonce dovolil stavět na svém území vojenské základny (Troeller 1976). Proto je Brikciusův názor, že Britové tuto zemi nikdy neobsadili díky nebezpečným pobřežním útesům⁶⁵, spíše úsměvný. Pravdou je, že Velká Británie ani její spojenci zkrátka neměli na konfliktu s ibn Saúdem žádný zájem.

3.1.6. Ostatní muslimské oblasti pod vlivem Velké Británie

Tu a tam Brikcius ve svých člancích zmiňuje i některé další země a oblasti, které byly pod větším či menším britským vlivem. Za všechny mohu jmenovat například

---

⁶¹ Např.: Nástup Arabů proti Británii započal. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 179, s. 2

⁶² Osud světa určí Osa. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 220, s. 1.

⁶³ In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 80, s. 4.

⁶⁴ Albion je archaický název pro Velkou Británii, potažmo britské impérium.

⁶⁵ Pán Svaté Mekky. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 80, s. 4.

západní Indii a údajný probíhající ozbrojený odpor místních muslimů⁶⁶, či Írán a údajnou britskou perzekuci jeho vedoucích politických činitelů.⁶⁷

3.2. Francie

Jisté snahy o zámořskou expanzi projevovala Francie již od 16. století, první velké úspěchy však přišly až s kolonizací Severní Ameriky v 17. století. Mezi nejdůležitější kolonie zde patřily Nová Francie a Louisiana. Ve stejné době také budovali kolonie v Karibiku, např. Saint-Domingue (dnešní Haiti). Kromě Ameriky obsazovali Francouzi i první africké (Senegal) a asijské (Francouzská Indie) državy. Od poloviny 18. a 19. století procházela Francie obdobím vyčerpávajících válek, v jejichž průběhu přišla prakticky o všechna svoje zámořská území. Některé kolonie se osamostatnily, jiné byly obsazeny Brity. V letech 1789-1801 také proběhl neúspěšný francouzský pokus o kolonizaci Egypta.

Po skončení napoleonských válek sice Velká Británie vrátila Francii některé původní državy, opravdový začátek nového francouzského impéria však začal až roku 1830, kdy proběhla krvavá invaze do Alžírsko (tehdy součást Osmanské říše). Po prusko-francouzské válce z roku 1871 se její koloniální území dále rozšířilo např. o Vietnam či Francouzskou Indočínu. Následovalo ustanovení protektorátu v Tunisu roku 1881 a obsazení rozsáhlého území v severozápadní Africe, včetně muslimské Mauretánie. Roku 1912 získala Francie Maroko. Menší kolonie figurovaly i na východním pobřeží Afriky, zejména Džibuti, neboli Francouzské Somálsko. Po skončení první světové války získala jako mandátní území bývalé osmanské provincie Sýrie a Libanon. Období mezi dvěma světovými válkami se ve francouzských koloniích vyznačovalo centralistky řízeným systémem, a také silnou europeizací a prosazováním francouzské kultury. Pokud tamější obyvatelé dokázali mluvit spisovně francouzsky a přijali křest, bylo jim přiznáno francouzské občanství včetně volebního práva. Tím se její kolonie silně lišily od kolonií britských. Britové raději dosazovali loutkové vládcy a příliš se nesnažili o vymýcení lokální kultury (Brunschwig 1966, s. 3-22).

---

⁶⁶ Mohou počítati západní demokracie s islamským Východem?. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 22, s. 1.

⁶⁷ Iranský šach v britském vězení. In: *Hlas*, ročník 7, číslo 7-8, s. 16.

Důležitým mezníkem pro francouzská závislá území byla její porážka Německem 17. června 1940. Moc v napůl okupované Francii a jejích koloniích převzala loutková vláda se sídlem ve Vichy, tzv. Vichystický režim. Francouzský brigádní generál Charles de Gaulle po porážce uprchl do Anglie, a založil zde hnutí FFL, nebo Svobodní Francouzi. FFL následně bojovala na straně spojenců a postupně se jí podařilo získat pod svou kontrolu většinu vichystických kolonií a závislých území, včetně Sýrie, Libanonu a severoafrických kolonií (Axelrod 2007, s. 643, 670 a 688-695).

Údajný francouzský útlak muslimů srovnává Brikcius s útlakem britským, podotýká však, že na to Francie „šla naprosto jinými cestami a volila i jiné prostředky“. Důležitou součástí francouzského způsobu vlády je podle něj rozdělení původně sjednoceného lidu na jednotlivé kmeny a národy, zrušení jejich identity jakožto Arabů a vštípení identity tuniské, marokánské, alžírské atd. Uznává sice, že Francie do svých kolonií investuje nemalé částky a buduje infrastrukturu, nemocnice a školy, vidí v tom však pouze prostředek pro ono „odnárodnění“ jejich obyvatel. Jako další typický znak vidí Brikcius propagování hesla rovnosti, skrze aktivní a pasivní volební právo. To je prý dílem francouzských židů, snažících se jeho prostřednictvím decimovat muslimské obyvatelstvo. Díky svému vyznání totiž muslimové mají mnohem menší práva než plnohodnotní francouzští občané. Zde si všímám dalšího očividného rozporu, jelikož podle onoho zákona by neměli mít aktivních a pasivních práv ani židé, jakožto nekřesťané. Je však možné že Brikcius tím míní „skryté pokřtěné židy“. Tak či onak, podle Brikciuse tento zlovolný plán funguje, a zejména severoafričtí muslimové jsou tímto způsobem zbavováni půdy a nuceni žít se těžkou manuální prací, či vstoupit do francouzské armády. I přes všechny fráze o pokroku a humanitě jsou tak prý domorodci „plánovitě vysávání a demoralizování alkoholem a omamnými jedy“.⁶⁸

Po porážce Francie v červnu 1940 se mění i Brikciusova díkce vůči této zemi. Vidí ji především jako oběť Velké Británie a mj. píše i o údajném rivalství, které mezi těmito dvěma zeměmi odjakživa panovalo. Britové údajně financovali protifrancouzské povstání v Sýrii a Francouzi naopak pomáhali odbojným Arabům v britské Palestině. Pozdější akce FFL ve vichistických koloniích označuje Brikcius za čistě britskou iniciativu a de Gaullea za „smutnou postavu francouzských dějin“.⁶⁹

---

⁶⁸ Jak může Francie spoléhat na jí podrobené islamské národy. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 28, s. 3.

⁶⁹ Před uspořádáním Levantu. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 224, s. 4; Země libánských cedrů – Syrie. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 15, s. 6.

3.2.1. Sýrie a Libanon

V roce 1916 podepsaly Velká Británie a Francie tzv. Sykesovu-Picotovu dohodu, ve které si rozdělili budoucí sféry vlivu na území Osmanské říše. Díky této dohodě tak Francie po válce získala kontrolu nad severní částí tzv. Levanty. Roku 1923 byla tato území Francii svěřena oficiálně, s posvěcením Společnosti národů. Tzv. Mandát pro Sýrii a Libanon se oficiálně dělil na několik menších celků, jmenovitě na Damašek, Alawite, Aleppo a Džebel Drúz (dnešní Sýrie), dále na tzv. Velký Libanon (dnešní Libanon) a Alexandrettu (dnes provincie Hatay, Turecko). Přestože de iure se jednalo pouze o mandátní území, de facto Francie zemi spravovala stejně jako ostatní kolonie a jen nerada se podvolovala nacionalistickým snahám Arabů. Krále Fajsala I., zvoleného roku 1920 s podporou Britů brzy sesadila a zemi okupovala. Následně vypukla velká revolta trvající až do roku 1925. Jejím důsledkem bylo mimo jiné i vyčlenění Libanonu jako nezávislého státu, i když stále pod francouzskou kontrolou. Roku 1936 byla podepsána Francouzsko-Syrská smlouva o nezávislosti definující Sýrii jako nezávislý stát, nicméně nebyla schválena francouzským parlamentem a nakonec nevešla v platnost. Alexandretta se v září 1938 prohlásila Republikou Hatay, a v červnu 1939 se na základě referenda stala součástí Turecka.

Od června 1940 do července 1941 byl mandát pod kontrolou Vichistické vlády, následně jeho území obsadily spojenecké jednotky Velké Británie a FFL během tzv. operace Exporter, které se mimo jiné zúčastnil i 11. československý pěší prapor – Východní pod velením generála Klapálka. Od obsazení země musela FFL čelit tlaku mocností i samotných Arabů, požadujících nezávislost. Roku 1943 tak byl oficiálně zrušen mandát a uznána nezávislost obou zemí. Na základě rezoluce OSN tak 15. dubna 1946 opustily zbylé francouzské jednotky území bývalého mandátu (Firro 2003).

Sýrie, potažmo Libanon opět demonstrují Brikciusem tak často zmiňovanou zradu Velké Británie, která podle něj dovolila obsazení země Francouzi. Krátké období vlády Fajsala I. prý přineslo Arabům naději, že sliby o svobodném nezávislém státě budou splněny, invaze Francouzů ji však rychle potlačila.

Následná revolta pak údajně způsobovala Francii tak velké ztráty, že „se nemohlo o nich mluvit ani v parlamentě země svobody, volnosti a bratrství“. I když byl ozbrojený odpor syrských vlastenců nakonec zlomen, nic nemůže zničit jejich ducha, neboť prý

trpělivě „čekají na okamžik, kdy setřesou jeho svého otrokáře.“⁷⁰ Podle Brikciuse se také Francie neustále snaží rozdrobit arabský národ v Sýrii a to pomocí „časopisů“ a „zednářských lóží“. Taktika Francouzů je podle něj jednoduchá, jednak založili stovky malých časopisů s krycími jmény „prodejných Arabů“, tedy v podstatě základ budoucích politických stran, a jednak také mnoho zednářských lóží, ve kterých hlásají rovnost a bratrství, a snaží se tak údajně učinit ze syrských vlastenců poddajné loutky. To vše prý samozřejmě činí pro zájmy světového židovstva. Zatímco akce s časopisy prý selhala okamžitě, zednářská akce slaví jistý úspěch a má podporu mnoha významných Arabů. Brikcius se ovšem domnívá, že brzy prožou a lóže tak postupně zaniknou.⁷¹

Operaci Exporter vidí Brikcius jako čistě Britskou akci, vojenské účasti FFL věnuje jenom minimální pozornost a přítomnost československých vojáků ignoruje úplně. Otázkou samozřejmě je, jestli o ní vůbec věděl. Tak či onak, Velká Británie v čele s Churchillem se tím v jeho očích dopustila zradu na svém bývalém spojenci a její proklamovaná „rytířskost“ tím prý vzala za své.⁷² Britové se podle něj nemůže spolehnout na jakoukoli podporu ze strany syrských Arabů, kteří nemají nejmenší zájem přemístit z „francouzského jha pod ještě těžší jeho britské“.⁷³

Co se týče státu Libanon, Brikcius o něm píše zcela okrajově. Dle mého názoru se tak děje proto, že bytostně nesouhlasí s jakýmkoli rozdělováním levantského území. Proto když píše o Sýrii, má tím na mysli celé mandátní území včetně samotného Libanonu.

3.2.2. Ostatní muslimské oblasti v držení Francie

Jak jsem již zmínil, Sýrie a Libanon nebyly jedinými muslimy obývanými oblastmi, které Francie kontrolovala, přestože jim Brikcius věnoval nejvíce pozornosti. Francouzské koloniální panství se totiž nacházelo především na černém kontinentu, a jeho velkou část zabíraly právě muslimská území. V severní Africe se jednalo o Alžír, Tunis a Maroko, ve východní Africe o Mauretánii, Senegal, Niger, Mali a Guineu. Krom toho patřilo Francii také malé území ve východní Africe, tzv. Francouzské Somálsko a v něm se nacházející přístavy Džibuti a Obok (Brunschwig 1966, s. 3-22).

---

⁷⁰ Syrie úpí pod botou demokratického Francouze. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 32, s. 4.

⁷¹ Jak může Francie spoléhat na jí podrobené islamské národy. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 28, s. 3.

⁷² Zlato proti krvi. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 15, s. 1.

⁷³ Země libánských cedrů – Syrie. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 15, s. 6.

Přestože že se jednalo o obrovská území, s miliony muslimských obyvatel, Brikcius jim ve *Vlajce* i *Hlasu* věnoval pouze minimální prostor. Francouzskému Somálsku se věnuje pouze jednou, a to když vysvětluje jeho titěrnou velikost, plynoucí z faktu, že tyto dva přístavy na východním pobřeží Afriky jsou pro Francii zcela dostačující, neboť jí slouží pouze jako strategická zastávka na cestě ze středoziemního moře na Madagaskar.⁷⁴ Jeho postoj k francouzské nadvládě v severní Africe jsem již zmínil výše.⁷⁵ Podrobněji o těchto zemích píše pouze v souvislosti s tzv. Severoafrickou kampaní. Ani přitom nevynechává detaily o údajném útisku místních obyvatel.⁷⁶ Ostatní muslimská území pouze zmiňuje, a o některých z nich dokonce nepíše vůbec.

3.3. Itálie

Itálie začala se zakládáním kolonií velice pozdě. Stejně jako třeba Německo totiž měla plné ruce práce se sjednocením vlastní země. Koncem 19. století jsou však již známy první pokusy a zakládání kolonií ve východní Asii a Pacifiku, avšak neúspěšné, jelikož těmto oblastem dominovaly Velká Británie a Francie. Itálie proto obrátila svou pozornost na Evropu a Afriku. V 80. letech 19. se začala angažovat v Somálsku, v roce 1885 získala od Britů Eritreu a roku 1911 od Osmanské říše Libyi. Ve stejné době také usilovala o obsazení Habeše (Etiopie). To se jí však podařilo až v roce 1935. Mezi roky 1912 a 1941 obsadila i četná území v Evropě, například řecký Dodekanés, Zadar, Černou Horu či Albánii. Jedním z hlavních důvodů pro Italskou expanzi byla i snaha získat území pro četné italské emigranty, kteří tou dobou houfně odcházeli do Spojených Států a samozřejmě i získat nové zdroje nerostných surovin, kterých bylo na apeninském poloostrově zoufale málo. Kolonizační a expanzní snahy byly navíc silně podporovány od nástupu Mussoliniho k moci během 20. a 30. let 20. století. V prvních letech druhé světové války Itálie profitovala ze svého spojení s Německem a povedlo se jí obsadit část Egypta, Tunis a Britské Somálsko. V létě 1943 však byla spojenci poražena a přišla tím i o všechna obsazená území (Křivský 1995, s. 55-61).

---

⁷⁴ Hrozba Rudého moře. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 64, s. 1.

⁷⁵ Podkapitola 6.1.2. Francie (Mohou počítati západní demokracie s islamským Východem?. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 22, s. 1.)

⁷⁶ Např.: „Sidi Mohamed el Meukefa bej,...“. In: *Hlas*, ročník 7, číslo 5-6, s. 12.

Vzhledem k tomu, jaký měl Brikcius názor na francouzské a britské državy v muslimském světě, působí jeho příspěvky ohledně italských držav velice rozporuplně. Veškeré italské kolonie totiž považuje za neoddělitelnou součást tzv. Italského impéria a jediný problém, který s nimi spojuje je jejich údajná blokáda ze strany tzv. „západních plutokracií“⁷⁷. Situaci v samotných koloniích považuje za téměř dokonalou. Italská nadvláda se podle něj vyznačuje „spravedlivým a čestně otevřeným zacházením“, což prý dokazuje údajná loajalita místních domorodců. To dává často do ostrého protikladu s údajnou nenávisť domorodců, která panuje v koloniích britských.⁷⁸ V Hlasu také píše, že „Italie zaujímá vůči Islamu, pokud jde o otázky náboženské a kulturní, vysloveně přátelské stanovisko.“ Dokládá to i tím, že obyvatelé kolonií mohou svobodně navštěvovat posvátná místa Islámu, například Mekku.⁷⁹

3.3.1. Italská východní Afrika

Italská východní Afrika byl souhrnný název pro italské koloniální panství v tzv. Africkém rohu, které vzniklo po spojení Eritrie, Italského Somálska a Habeše (dnešní Etiopie). Dobyť Habeše proběhlo během tzv. druhé italsko-etioipské války v letech 1935-1936. Tento krvavý konflikt se vyznačoval brutálně vedenými akcemi fašistických vojsk a pro Itálii znamenal z mezinárodně-politického hlediska pouze problémy. Etiopie totiž byla částečně křesťanskou zemí, suverénním státem a jedním z členů Společenství národů. Proti okupaci však reálně nikdo nezasáhl a Itálie si svá východoafrická území udržela až do roku 1941, respektive 1943, kdy byli poraženi poslední Italští vojáci.

K násilné okupaci Habeše Brikcius taktéž zastává pozitivní názor, habešské tažení se podle něj setkalo s plnou podporou místních obyvatel.⁸⁰ Teprve s příchodem Italů se prý do Habeše dostal opravdový pokrok. Poukazuje přitom na intenzivní budování infrastruktury. Podle Křivského (1995) však Italové budovali tuto infrastrukturu pro italské kolonisty, a nikoli, jak často zdůrazňuje Brikcius, pro místní domorodce. Po finanční stránce se navíc pro Italy jednalo o katastrofu, a jejich kolonie byly, co se peněz týče, přímo černou dírou.

---

⁷⁷ Svaté právo Itálie. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 91, s. 2.

⁷⁸ Itálie v černém světadílu. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 130, s. 3.

⁷⁹ Arabové nezapomněli. In: *Hlas*, ročník 4, číslo 3-10, s. 8.

⁸⁰ Itálie v černém světadílu In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 130, s. 3.

Samostatný článek věnuje Brikcius také Eritrei.⁸¹ Než byla Habeš, údajně možný spojenec „západních plutokracií“, dobytá, sloužila prý Eritrie především jako „nárazníkový stát“ proti této „skvrně civilisovaného světa“. Odjakživa prý také byla domovem pro četné emigranty z britských a francouzských kolonií. To je prý důkazem, že italská koloniální politika se nese ve velmi dobrém duchu. Všechny státní tiskopisy, poštovní známky a úřední vyhlášky jsou prý v Eritrei, stejně jako v ostatních částech kolonie psány trojjazyčně (italsky, arabsky, amharsky), což je podle něj věc, v britských koloniích nevídaná. Na závěr dodává, že domorodné obyvatelstvo Italské východní Afriky „stojí odhodlaně a pevně za Duceem italského národa“.

3.3.2. Libye

Libye, přestože patří do oblasti severní Afriky, se Brikciusovy pozornosti ve Vlajce ani Hlasu nedočkala. Důvody jsou podle mého názoru hned dva. Jednak tuto zemi osobně nenavštívil, což se v jeho případě ukazuje jako důležitý faktor stran toho, zda o nějaké zemi píše či nikoli. Dalším důvodem je potom fakt, že se jednalo o Italskou kolonii, a proto v podstatě nebyl důvod o ní psát. I kdyby se v ní totiž dělo cokoli negativního, jistě nebylo nijak žádoucí na celou záležitost upozorňovat, a kritizovat tím koloniální politiku současného spojení.

3.4. Sovětský svaz

Sovětský svaz byl stát skládající se z patnácti komunistických republik. Z těchto patnácti republik jich šest mělo muslimskou většinu obyvatelstva. Jmenovitě Ázerbájdžán, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán. Nezanedbatelný počet muslimů žil také v oblasti Volha-Ural a v severním Kavkazu. Muslimského vyznání byli také krymští a sibiřští Tataři. Přestože Sověti silně prosazovali ateismus, určitá náboženská aktivita byla povolena ve všech muslimských regionech. V celém sovětském svazu však zůstalo kolem roku 1989 přibližně 500 funkčních mešit, což byl jenom zlomek jejich před-revolučního počtu. Většina mešit byla v průběhu let

---

⁸¹ Britové dostanou důrazně na pamětnou. In: *Vlajka*, ročník 10, číslo 133, s. 4.

zavřena, přeměněna na skladiště či rovnou zbourána. Sovětské zákony také islámskou náboženskou aktivitu zakazovaly vně mešit a islámských škol. Zbývající aktivit muslimů byly monitorovány pomocí tzv. duchovních ředitelství (Country-Data 1989a; Country-Data 1989b; Hannah 2002, s. 3-4).

Krátce po svém nástupu k moci v listopadu 1917 Lenin prohlásil, že všichni ruští muslimové jsou nyní svobodní a pod ochranou revoluce (Crouch 2007). Ve skutečnosti už tou dobou probíhala tzv. Basmáčská vzpoura, ozbrojený konflikt středoasijských muslimů s ruskými bolševiky. Turkestánská muslimská hnutí se pokusila vytvořit autonomní vládu ve městě Kokand v údolí Fergana. Bolševici na to reagovali útokem na Kokand, který vyústil v masakr 25 000 lidí. V reakci na tento útok získali Basmači širokou podporu ostatních muslimů a začali vést s bolševiky guerillovou a částečně i konvenční válku. Jejich úspěšnost měla v průběhu následujících let spíše kolísavou tendenci. Roku 1922, po rozsáhle kampani Rudé armády, bylo hnutí z velké části zdecimováno a jeho vůdce Enver Paša zabit. Poslední zbytky Basmačů byly zlikvidovány až roku 1934 v Kyrgyzstánu (Olcott 1981, s. 361).

Po nástupu Stalina k moci v průběhu 20. let 20. století zákony týkající se náboženství dále přitvrdily. Docházelo k zavírání dalších mešit, pronásledování a popravám muslimských vůdců (např. Veli Ibrahimov), zákazům nošení tradičního oblečení (např. burky) (Crouch 2007). V průběhu druhé světové války, především v letech 1943 až 1944 také došlo k řadám deportací Krymských a Severokavkazských muslimů na Sibiř či do středoasijských republik. Jednalo se především o krymské Tatary, Čečence, Inguše, Balkary, Karachaje a meshetské Turky. Oficiálním důvodem byla kolaborace s okupujícími Němci a protisovětský odpor. Deportace provázely obrovské ztráty (Conquest 1970).

Sovětskému svazu v souvislosti s Islámem se Brikcius věnuje převážně na stránkách *Hlasu*. Sovětský režim označuje jako „židobolševický“. Důvodem sovětské nenávisti vůči muslimům je podle něj to, že v jejich čele vždy stáli „zástupci dvou asijských kmenů, které jsou od pradávna největšími nepřáteli moslimského vyznání – Židé a Arméni“. Za největší sovětské zločiny proti Islámu považuje připojení Bucharského emirátu a Mongolska k SSSR (ve skutečnosti však Mongolsko nikdy součástí SSSR nebylo) a spolu s persekucí krymských Tatarů, a osetinských Čerkesů.⁸²

---

⁸² Bolševický „ráj“ v Bosně zlikvidován. In: *Vlajka*, ročník 7, číslo 3-4, s 5.

Zmiňuje i Basmačskou vzpuru v čele s Enverem Pašou, kterou označuje za hrdinný, byť nešťastný pokus o založení moslimského státu.

Kromě výše uvedených činností však podle něj Sověti používají i sofistikovanější přístupy. Jedním z nich byla i údajná akce tzv. Ligy bezbožníků⁸³, která nechala vylepit výzvy, že je povoleno opět vstupovat do mešit. Ti muslimové, kteří této výzvě uvěřili, byli pak při odchodu z mešit povražděni. Podle Brikciuse k té akci došlo kolem roku 1930 kdesi ve střední Asii.⁸⁴ Dalším rafinovaným způsobem jak vyvrátit na muslimy, bylo zřízení tzv. sovětského muftího v roce 1943. Podle Brikciuse tím Sověti sledovali několik cílů. Jednak získat na svou stranu muslimy uvnitř SSSR, ale především naklonit si muslimy z blízkého východu, využít jejich protibritského smýšlení a podpořit tak „sovětský imperialismus“. I přes to, že některé státy jako je Egypt či Afghánistán tento plán prohlédli a muftího návštěvu uctivě odmítly, do dalších států jako je např. Palestina či Irák, ho zvou sami Britové, kteří si tak podle něj tímto krokem podkopávají základy vlastního impéria.⁸⁵

3.5. Balkán

Islám se na Balkán dostal spolu s mocí Osmanské říše v polovině 15. století. Na konci 1. světové války, ve které patřila Osmanská říše mezi poražené státy a přišla mj. právě i o své balkánské, zůstali muslimové ve velkých počtech pouze v Bosně a Albánii, z ostatních částí poloostrova byli vyhoštěni, či došlo k jejich christianizování nebo přímo zmasakrování. Justin McCarthy (1995) odhaduje, že mezi lety 1821 až 1922 bylo z Balkánu vyhnáno kolem pěti a půl milionů muslimů a dalších cca pět milionů jich zemřelo při útěku na následky nemoci a hladovění. Čistky byly výsledkem Srbské a Řecké nezávislosti ve 20. a 30. letech 20. století, Rusko-turecké války v letech 1877-1878, a také Balkánských válek z let 1912-1913.

Od dubna 1941, kdy se Balkán z velké části ocitl pod kontrolu Osy, se Brikcius začal těmto mnohdy několik desítek let starým událostem věnovat na stránkách *Hlasu*.

---

⁸³ *Liga bezbožníků* – Formálně nezávislá organizace, zřízená ústředním výborem Komunistické strany SSSR za účelem propagace ateistických a protinábožensky zaměřených myšlenek. Za tímto účelem publikovala noviny a časopisy, tvořila filmové materiály, organizovala přehlídky a zřizovala muzea.

⁸⁴ Bolševický „ráj“ v Bosně zlikvidován. In: *Hlas*, ročník 7, číslo 3-4, s. 6.

⁸⁵ Poslání sovětského muftího. In: *Hlas*, ročník 7, číslo 9-10, s. 20.

Ve svých článcích tak dopodrobna popisuje tyto staré křivdy, mnohdy velice detailně. Srbové se podle něj dopouštěli takových zvěrstev, jako bylo bezdůvodné vraždění, proměňování mešit ve skladiště a oslí stáje či dláždění cest z hřbitovních kamenů.⁸⁶

Krom těchto starších událostí si však Brikcius na Balkáně všímá i událostí aktuálních. Několik článků věnuje tzv. četníkům pod velením plukovníka Mihailoviće. Dragoljub Mihailović byl válečný hrdina z 1. světové války, který po okupaci Jugoslávie v dubnu 1941 zformoval odbojovou skupinou zvanou četníci či také dražinovci. Četníci v následující letech bojovali proti okupantům a čím dál častěji také proti komunistickým partyzánům. Okupanti na jeho hlavu vypsalí vysokou odměnu. Ze začátku hnutí dostávalo širokou podporu od Spojenců, postupně však aktivita četníků upadla a do popředí se dostali Titovi partyzáni. Byl to také Titův poválečný režim, který po válce poslal Mihailoviće na popraviště (Skřipský 2009).

Brikcius četníky nazývá „loupežníky“. Servítky si nebere ani vůči komunistickým partyzánům, podle něj se jedná o obyčejné bandity a bývalé trestance. Tyto dvě v podstatě nepřátelské skupiny takřkají hází do jednoho pytle. „Tyto bandy“, jak je dále nazývá, se podle něj zmocnily válečného materiálu bývalé jugoslávské armády a svou nenávist zaměřují především vůči místním muslimům. Údajně tak mají na svědomí kolem 300 000 životů a na muslimech se dopouštějí takových zvěrstev, jako je „vylupování očí“ či „stahování z kůže za živa“. Těchto akcí se podle něj účastní i židé. Doslova píše: „propast, kterou bolševismus společně i se svými židovskými plutokraty vykopal mezi nimi a Islamem je nepřeklenutelná.“ Na konci Brikcius informuje, že německá, italská a chorvatská vojska „učinila tomuto běsnění konec“.⁸⁷

Ve skutečnosti byl během druhé světové války na Balkáně zabito kolem 7300 muslimů, z nich 4600 zemřelo rukou četníků, 1600 rukou partyzánů a dalších přibližně 1100 bylo zabito při neorganizovaných masakrech místními bosensko-srbskými vesničany. V žádném z těchto masakrů se neparticipovali židé, a už vůbec se neděly za spolupráce četníků a partyzánů. Naopak některé z těchto masakrů vyvolalo podezření, že dotyční muslimové spolupracují s konkurenční odbojovou organizací (Hoare 2006).

Poslední tečkou za Brikciusovými názory ohledně utlačovaných muslimských zemí jsou krátké zprávy na konci předposledního čísla hlasu.⁸⁸ V těchto zprávách oznamuje o

---

⁸⁶ „Většina na území Protektorátu...“. In: *Hlas*, ročník 5, číslo 3-7, s. 8.

⁸⁷ Bolševický „ráj“ v Bosně zlikvidován. In: *Hlas*, ročník 7, číslo 3-4, s. 5 a Srbské četnické a komunistické bandy. In: *Hlas*, ročník 6, číslo 3-9, s. 5.

⁸⁸ Zprávy. In: *Hlas*, ročník 9, číslo 3, s. 14.

vstupu blízkovýchodních zemí do války proti Německu. Zejména v případě Egypta se podle něj jedná o velice podivné rozhodnutí, jelikož Egypt je prý ohrožován pouze ze strany VB, USA a SSSR. Stejně povážlivý krok však učinilo také Turecko, Saudská Arábie, Sýrie, Libanon a Zajordání.

4. Světový útisk muslimského obyvatelstva podle M. A. Brikciuse - Interpretací část

4.1. Velká Británie

Brikciusův vztah k Velké Británii nelze označit jinak, než jako negativní. V jeho očích se jedná o proradnou mocnost, jejíž veškerá činnost spočívá ve vysávání národů po celém světě, bránění jejich nacionálním snahám pomocí vyvolávání vnitřních konfliktů, a následné udržování těchto navzájem znesvářených národů na co nejnižší civilizační úrovni.

Tato prohnalost nabývá v jeho očích mnoha různých podob od největší zrady, jakou je realizace Balfourovy deklarace v Palestině, až po údajně falešné sliby o vybudování mešity v Londýně. Britům také nepodloženě připisuje různé politické vraždy v islámském světě, např. v Egyptě či Iráku.

Fakt, že Velkou Británii považuje téměř za čisté zlo, se projevuje i v tom, že z jeho strany téměř neexistuje jakákoli pochvala či alespoň uznání čehokoli pozitivního, co tato mocnost kdy vykonala. Podle jeho názoru zkrátka od Britů nevzešlo a nevzejde nic dobrého. Negativně proto hodnotí také muslimy, kteří s Brity spolupracují.

V případě Velké Británie, jakožto utlačovateli jí okupovaných či ovlivňovaných územím, se nejvíce projevuje Brikciusovo nacionalistické zaměření, což je mimo jiné také základní programový prvek hnutí Vlajka. Povstání v Palestině je proto podle něj naprosto oprávněnou reakcí, neboť místní Arabové bojují za svou vlast a rodnou půdu. Stejně tak v případě rozdělení mandátu na Palestinu a Zajordání se jedná o násilné rozdělování jednoho národa. Irácké povstání v roce 1941 a jeho následné potlačení je dalším silným impulzem pro Brikciusovu nacionalistickou duši. Také Saudská Arábie pod vedením Abd al-Azíz ibn Saúda pak pro něj představuje přímo prototyp toho, jak by měl muslimský nacionalistický stát vypadat.

Celkově je ve svém vztahu k Velké Británii velice zaujatý a neobjektivní. Tento fenomén se projevuje prakticky v každém článku. Pro názornou ukázkou nyní znovu uvádím několik příkladů této očividné předpojatosti spolu s jejich možnou interpretací:

Příklad 1) Československý tisk, vesměs objektivně informující o arabském násilí na židech v Palestině, označuje Brikcius za podjatý a nepravdivý. Tento konkrétní názor (stranění Arabům v Palestině) může vyvěrat z několika důvodů najednou. Prvním důvodem je to, že v době, kdy tento názor ve *Vlajce* publikoval (rok 1940), bylo nanejvýš vhodné kritizovat cokoli „československého“, včetně tisku. Další důvod je celkem prostý a spočívá v jeho lásce pro cokoli islámského, proto se nelze divit tomu, že v konfliktu arabsko-britském (židovském) straní Arabům. Třetím důvodem může být i neznalost některých okolností palestinské situace, například to, že Arabové se dopouštěli mnohem většího násilí na židech, než naopak, či fakt, že se Britové již od roku 1939 pokoušeli odvolat tzv. *Bílou knihu*, a tedy částečně vyslyšet přání Arabů.

Příklad 2) V jednom z výše zmiňovaných článků informuje o italském slibu nedotknutelnosti Egypta. Když o několik měsíců později Italové Egypt napadnou a částečně jej okupují, Brikcius onen slib zcela ignoruje, zato však okamžitě obviňuje Velkou Británii z toho, že se snaží Egypt zatáhnout do světové války. Tento příklad ukazuje, že Brikciusova zaujatost proti Britům byla zcela vědomá, jelikož již v době psaní prvního článku věděl jak o italském slibu, tak o britské povinnosti chránit Egypt v případě napadení. V okamžiku napadení Egypta by měl objektivně informovat o porušení italského slibu, místo toho se však snaží najít omluvu pro tento akt a nachází jí právě v osočování Britů.

Příklad 3) Súdán byl oficiálně již od roku 1898 britsko-egyptským dominiem, reálně v něm ovšem Egypt na rozdíl od Velké Británie nedisponoval téměř žádnou mocí. Vzhledem k tomu, jak Brikcius nahlíží na cizí vměšování jedné země do druhé, se dá očekávat, že by si osobně přál plnou suverenitu pro Súdán. Ve skutečnosti však nijak nepopírá případnou egyptskou nadvládu v této zemi a jediné co mu opravdu vadí, je to, že Súdánu reálně vládnou pouze Britové. Tento postoj se dá částečně vysvětlit tím, že Egyptané jsou Arabové, stejně jako severní Súdánci, nicméně i když tento fakt pomineme, vyznívá v tomto případě jeho postoj jako silně zaujatý pouze proti Britům.

Příklad 4) Brikcius několikrát vysloveně schvaluje teroristické útoky Arabů proti místním britským místodržícím. I když Brikciusovo nacionalistické cítění může tento fakt vysvětlit, nelze popřít, že schvalování vražd civilistů má k objektivitě a nezaujatosti hodně daleko.

Příklad 5) Dalším do očí bijícím příkladem Brikciusovy neobjektivity je situace kolem Saudského krále Abd al-Azíz ibn Saúda. Přesto, že se po celou dobu jednalo o

očividného spojení Velké Británie a USA, Brikcius se ve svých článcích snaží líčit jejich vzájemný vztah jako nepřátelský. Britové tak v jeho článcích vyznívají jako ti, kdo se snaží Saúdské království zlikvidovat, zatímco ibn Saúd je líčen téměř jako spasitel všech muslimů. Obojí samozřejmě není pravda.

Co je tedy důvodem této očividné nenávisti, která nutí Brikciuse házet špínu na Velkou Británii při jakékoli příležitosti? V případě fašistického deníku *Vlajka* by se jeho přístup k problematice dal omluvit tím, že si to tak říkajíc žádala doba. Vedení *Vlajky* se urputně snažilo zavděčit nacistům, a příspěvky do deníku *Vlajka*, nepřátelsky zaměřené proti Britům a dalším protivníkům Osy, jistě patřily k jednomu z prostředků, jak toho dosáhnout. Toto vysvětlení ale nefunguje v případě časopisu *Hlas*, který patřil přímo Brikciusovi, a v kterém měl hlavní slovo. Pokud by byl nucen útočit na Velkou Británii ve *Vlajce*, jistě by tak nečinil ve svém vlastním časopisu. V době okupace sice v *Hlasu* neměl svobodu ve smyslu, že by mohl publikovat cokoli, nepochybně ovšem měl svobodu v tom smyslu, že co nechtěl publikovat, zkrátka nepublikoval. Faktem ovšem je, že všechny jeho články na téma britského útisku byly ve *Vlajce* i *Hlasu* téměř totožné. Vysvětlení je proto nutno hledat jinde.

Je jisté, že první negativní zkušenosti s britskou koloniální správou získal již při svých cestách po blízkém východě, kde zažil aroganci místních místodržících, a dokonce byl jimi dvakrát vsazen do vězení. Přesto nelze říci, že by již v té době Brity upřímně nenáviděl. Dokazuje to například přátelství, které ho v oněch letech pojilo s Johnem Philbym. Nesouhlas, který tou dobou pociťoval, byl spíše než proti Britům zaměřen proti kolonialismu obecně, i když ho nejspíš v jeho očích reprezentovali právě oni, díky tomu, že okupovali velkou část muslimského světa, kterou osobně navštívil.

Když po návratu domů začal budovat Muslimskou obec a pěstovat první kontakty s českými fašisty, problémy britských a francouzských kolonií odsunul do pozadí, respektive zabýval se jimi pouze ve svých knižních cestopisech. Jeho opětovný zájem o britskou politiku včetně té koloniální, nastartovala až tzv. Mnichovská zrada, které se na Československu Velká Británie spolu s Francií dopustila. Teprve od této chvíle již pro něj nebylo cesty zpět. Britové se (nejen v jeho očích) ukázali jako zrádci, a Brikcius se rád chopil jakékoli příležitosti jim tuto zradu oplácet alespoň útoky v *Hlasu* a posléze *Vlajce*. A je logické, že psal o tom, o čem věděl zdaleka nejvíce, tedy o jejich útisku koloniálního obyvatelstva.

4.2. Francie

Podle Brikciuse spolu má francouzská i britská nadvláda v koloniích hodně společného, přesto se však v něčem odlišují. Důležitou součástí francouzského způsobu vlády je podle něj rozdělení původně sjednoceného lidu na jednotlivé kmeny a národy, zrušení jejich identity jakožto Arabů a vštípení identity národní. Uznává sice, že Francie do svých kolonií investuje nemalé částky a buduje infrastrukturu, nemocnice a školy, vidí v tom však pouze prostředek pro ono „odnárodnění“ jejich obyvatel.

I když tedy Francouzi svým způsobem likvidují sebeuvědomění Arabů více, než jak to činí Britové, nedostává se jim paradoxně od Brikciuse takové nenávisti jako Britům. Lze to poznat i díky tomu, že například chválí francouzské investice do jejich kolonií, a celou informaci podává tak, jako by Britové do svých kolonií vůbec neinvestovali.

Také v případě francouzské okupace Sýrie a sesazení jejich krále obviňuje paradoxně Velkou Británii z toho, že tuto okupaci vůbec dovolila, či snad dokonce způsobila, přestože to očividně není pravda. Britové neměli žádný zájem na tom, aby byl jimi dosazený král nahrazen francouzskou správou. V rámci vlastní politiky s Francií však byla donucena se vlivu v Sýrii vzdát.

Dá se tedy říci, že Brikcius vcelku respektoval francouzskou nadvládu v muslimských zemích, alespoň v porovnání s jeho postojem k britským držávám. V případě francouzských afrických kolonií dokonce píše, že „každý je doma svým pánem“.⁸⁹ To je věta, kterou bychom v souvislosti s Brity hledali v jeho člancích marně.

Proč je jeho hněv vůči Francii menší než vůči Velké Británii? V obou případech by se nabízelo jednoduché vysvětlení. Od června 1940 byla Francie (s vládou ve Vichy) v podstatě spojencem Německa, a proto bylo nanejvýš nežádoucí ji jakkoli kritizovat na stránkách *Vlajky* a koneckonců i na stránkách *Hlasu*. Pravda je však taková, že tento faktor sice později hrál silnou roli, nebyl ovšem faktorem jediným, výše zmiňované názory totiž Brikcius prezentoval ještě před tím, než byla Francie poražena, tedy v době, kdy byla oficiálně nepřitelem Říše. Kromě tohoto zjevného důvodu znovu hrála roli i jeho osobní zkušenost. S Francouzi neměl Brikcius na rozdíl od Britů nikdy osobní problém (ve francouzském Džibuti dokonce konvertoval k Islámu) a také muslimské země, které procestoval, byly z větší části pouze pod britskou kontrolou. Opět se tedy projevuje

---

⁸⁹ Země libánských cedrů – Syrie. In: *Vlajka*, ročník 11, číslo 15, s. 6.

Brikciusova neobjektivita. Francie sice ovládala více muslimského území než Velká Británie, přesto minimálně výše uvedené faktory způsobily, že se jí od něj nedostávalo přiměřené pozornosti a kritiky.

4.3. Itálie

Itálie ukazuje zkreslenost jeho příspěvků z „druhé strany“ mince. Podle dostupných pramenů se situace v italských koloniích nijak zvlášť nelišila od situací v koloniích britských a francouzských, v některých případech (například při dobytí Habeše) se dokonce Italové dopouštěli vyloženě zvěrstev. Přesto jsou jím italské kolonie vychvalovány. Obsazení Habeše tak líčí jako příchod pokroku, vychvaluje budování infrastruktury a celkově prezentuje italské „správné“ budování kolonií jako nejlepší cestu pro muslimské oblasti. Záměrně přitom ignoruje cokoli negativního ve spojení s italskými koloniemi.

Prezentování těchto postojů by se stejně jako v případě Velké Británie a Francie dalo vysvětlit propagandistickými požadavky a poplatností tehdejší době, ale opět pouze pro jeho působení v deníku *Vlajka*. Fakt, že stejné názory prezentoval i v časopise *Hlas* proto dokazuje, že tomu co psal, opravdu věřil. Skutečnost, že součástí mnoha článků na téma italských kolonií jsou vyloženě nepravdivé informace, může být způsobena tím, že měl pouze omezený přístup k informacím o reálné situaci v nich panující. V několika článcích se sice odvolává na svoje osobní zkušenosti z dob cestování, faktem ovšem je, že tyto země navštívil minimálně o deset let dříve, to znamená v době, kdy například Habeš ještě ani nepatřil Italům.

Stejně jako v případě Francie a Velké Británie proto Brikciusův postoj k Itálii interpretuji jako výsledek jeho osobních zkušeností z cest, ale zároveň také jako fakt, že chválit Itálii, jakožto spojence Říše, bylo zkrátka poplatné tehdejší době. Stejně jako v předchozích případech se dá pouze polemizovat, který z těchto faktorů hrál rozhodující roli.

4.4. Sovětský svaz a Balkán

To, že se Sovětskému svazu a jeho vztahu k muslimům, věnuje pouze na stránkách *Hlasu*, není náhoda. Ve *Vlajce* sice Brikcius píše na téma SSSR poměrně často, ale rozebírá zde zejména britsko-sovětské vztahy, otázku muslimů a jejich případného útisku nikoli. Důvod je prostý, na rozdíl od situace v koloniích, ve kterých tvořila muslimská otázka jeden z klíčových faktorů, znamená muslimská otázka ve vztahu k SSSR pouze okrajový jev, který by běžné čtenáře *Vlajky* těžko zajímal.

Zcela opačný jev však nastává v případě časopisu *Hlas*. Kromě českých konvertitů, totiž tvořili čtenářskou komunitu *Hlasu* zejména emigranti ze Sovětského svazu a potažmo Balkánu. Útisk sovětských muslimů proto Brikcius rozebírá celkem podrobně a dá se říci, že i objektivně. Je totiž velice pravděpodobné, že informace o situaci tamních muslimů měl tak říkajíc z první ruky.

Způsob, jakým Brikcius líčí situaci na Balkáně, úzce souvisí s jeho přístupem k Sovětskému svazu. I v tomto případě čerpal především z osobních svědectví uprchlíků a současných členů obce. Masakry se na Balkánu v průběhu války skutečně děly, ale ne tak, jak je líčí ve svých článcích. Brikcius však, stejně jako když píše např. o Itálii, budí dojem, že těmto informacím skutečně věří. Velkou roli zde hraje jednostrannost informací, které se k Brikciusovi v průběhu války dostávaly. Ve svých článcích na toto téma tedy líčí skutečné zážitky svých balkánských přátel, ale roubuje je na propagandistické a silně zkreslené informace, dodávané okupanty.

4.5. Další podstatné rysy Brikciusovy tvorby ve *Vlajce* a *Hlasu*

Kromě výše uvedených poznatků se jeho příspěvky na téma útisku muslimů vyznačují několika dalšími podstatnými rysy, které se nyní pokusím vypsát a interpretovat

1) *Zpočátku se útisku muslimů téměř nevěnuje*

Přestože údajná perzekuce muslimů v různých částech světa podle něj trvá již desítky let, na stránkách *Hlasu* se jí věnuje teprve od třetího ročníku (1939). Není

náhodou, že ve stejné době prochází jeho vlastní země překotnými změnami (období tzv. druhé republiky, protektorát). V *Hlasu* se tak postupně začínají objevovat první útoky proti Velké Británii a Francii spolu s prvními otevřenými útoky vůči židům (zejména ve vztahu k Palestině tamější britské angažovanosti).

Důvod tohoto jevu připisuji celkové atmosféře, která v oněch dnech a měsících panovala a která musela mít obrovský dopad na Brikciusovu psychiku. Začátek další světové války pro něj nejspíš znamenal jakýsi zlom, začátek nové éry, ve které dojdou všichni muslimové osvobození. Později, v době kdy začíná přispívat do *Vlajky*, tedy koncem roku 1939, jsou již jeho příspěvky do obou periodik v podstatě totožné.

2) *Stereotypnost článků*

Od chvíle kdy začal Brikcius přispívat do *Vlajky* se všechny jeho články podobají jako vejce vejci. Jeden každý z nich tak typicky zabírá cca 1/3 strany, vyznačuje se propagandistickým agresivním názvem (často vůbec nevyjadřujícím obsah) a také obsahuje stále stejné věty a fráze. Zejména v deníku *Vlajka*, čas od času skutečně vycházejícímu denně, je tento jev do očí bijící. Průměrně, přibližně jednou za týden, tak *Vlajka* obsahuje článek, nápadně podobný některému z předchozích.

Nejpravděpodobnějším důvodem je jednoduše to, že redakce *Vlajky* požadovala přísun článků na zahraničně politická témata. Jelikož se Brikcius nejvíce vyznal právě v oblasti blízkého a středního východu, je logické, že články na toto téma psal častěji, než by bylo odpovídající. Situace v oněch oblastech ovšem ani zdaleka neskrývala tolik materiálu ke zpracování. Z tohoto důvodu se velice často opakoval.

3) *Píše pouze o zemích, které navštívil*

Při bližším analyzování jeho publikační činnosti se tato skutečnost několikrát ukazuje. Např. v případě Súdánu, některých zemí Arabského poloostrova či Libye.

Tento fakt na jednu stranu znamená jistou formu objektivy, na druhou stranu ale objektivitě odporuje, jelikož Brikcius díky tomu informuje pouze o určitých zemích, bez ohledu na to, zda se něco důležité neděje i v těch ostatních. To, že ony ostatní oblasti nenavštívil, ho totiž nijak neomlouvá, informace o situaci a důležitých událostech v těchto zemích by si v rámci novinářské objektivy měl obstarat jiným způsobem.

4) *Židé a zednáři*

Jak jsem již zmínil, od roku 1939 tvoří nedílnou součást jeho příspěvků do *Hlasu* i *Vlajky* také negativní zmínky o židech, případně o zednářích. Příkladů je mnoho, od francouzských „židozednářů“, snažících se o decimování muslimů v Sýrii přes „židobolševiky“ v čele SSSR až po „židovské bandity“ v Bosně.

Byl však Brikcius skutečně takový „židobijec“, jakým ho líčí Nakonečný (2001)? Dle mého názoru, a shodně s názorem Libichera (2014), nikoli. Tuto skutečnost lze odvodit z jeho příspěvků do *Hlasu*, ve kterých je oproti příspěvkům ve *Vlajce* útoků na židy spíše méně než více, a jak jsem již zmiňoval, časopis *Hlas* nejlépe ukazuje jeho názory v jejich čistotě, bez jakékoli vnějšího zásahu (v tomto případě třeba od požadavků *Vlajky*). Navíc shodně v obou periodických neútočí na židy jakožto etnikum ale spíše na židy jakožto kulturně-náboženský element ve vztahu k Islámu. Pro potřeby časopisu *Vlajka* je však i tento přístup dostačující, jelikož se Brikcius vždy drží schématu *žid=špatně*, a to je přesně to, co chtějí čtenáři *Vlajky* číst.

5) *Naivita ve vztahu k mocnostem Osy*

Posledním výrazným a častým rysem jeho článků je silná naivita ve vztahu k mocnostem Osy, zejména k Německu. Ve válce mocností Osy proti spojencům vidí prostředek k definitivnímu osvobození muslimů i jiných národů po celém světě ať už se jedná například o Indické či sovětské muslimy, a tento svůj názor velice často prezentuje. Možnost, že by se v područí těchto mocností měly ony národy ještě hůře, než dříve, naprosto odmítá vzít v potaz.

Jedná se samozřejmě o naprostý nesmysl, nacistický režim ve skutečnosti Arabů považoval za ještě nižší rasu, než například Slovany, a různé sliby, které Němci v průběhu války Arabům dávali, neměly s největší pravděpodobností o nic větší váhu než ty, které kdysi dávali Britové Arabům během první světové války.

Brikcius jejich slibům upřímně věřil, stejně jako věřili ostatní vlajkaři Němcům, že Češi budou po válce jedním z vyvolených národů v srdci Říše. Kdyby totiž všechny tyto sliby nepovažoval za upřímné, neangažoval by se jakožto zapálený český nacionalista v natolik kolaborantské organizaci, jakou byla *Vlajka*, a už vůbec by jakožto věřící muslim Němce neadoroval.

5. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na osobu Mohameda Abdalláha Brikciuse a na kontext, ve kterém se pohyboval v průběhu 30. a 40. letech 20. století. Podle dostupných pramenů to byla zejména Muslimská náboženská obec a fašistické hnutí Vlajka. V rámci obou organizací publikoval v průběhu let 1937-1945 množství článků, kritizujících útisk muslimů v Evropě, Africe i Asii. Tyto články byly v práci posléze podrobeny analýze, následované interpretací v rámci zjištěného kontextu. Nejdůležitějšími zdroji pro kontextuální část práce se ukázaly být především publikace od Miloše Mendela, Milana Nakonečného a Pavly Vošáhlíkové a kol. V menší míře však přispěly i publikace dalších autorů.

Po bližším zkoumání Brikciusových článků vyšlo najevo, že veškerá jeho kritika směřuje především k Velké Británii, Francii a Sovětskému svazu, a naopak že vykazuje velice shovívavý postoj k Italské nadvládě v muslimské Africe. Objevily se také další příznačné rysy jeho práce, ať už se jedná o rozporuplný postoj k židům, všeprostupující neobjektivita podávaných informací či pozitivní vztah k válečným snahám mocností Osy.

Ukázalo se, že výslednou podobu jeho článků formovaly především jeho osobní zkušenosti ze zemí, které navštívil (v případě Afriky a Asie) a také osobní zkušenosti jeho přátel, kteří uprchli před útiskem své víry ze Sovětského svazu a balkánského poloostrova. Stejnou měrou však byly jeho články ovlivněny i událostmi tehdejších let, ať už se jednalo o rozbití ČSR nacisty díky Mnichovskému diktátu, či tísnivou atmosféru protektorátu, která chtě nechtě v lidech probouzela například antisemitistické nálady. Nacionalistický tón, kupříkladu v člancích o boji Arabů proti okupujícím Britům, pak vyvěral z jeho šovinistických a zároveň romantických představ a v podstatě celkově dokresloval tragédii jeho osoby. Romanticky psal o jakémsi boji cizokrajných národů za svobodu, přičemž sám žil v okupované zemi, a chválil okupanty, kteří ve skutečnosti chtěli zničit jeho vlastní národ.

6. Seznam použité literatury

- ANDĚL, Jiří, 2011. Vzestup a pád britského impéria. In: *Geografické rozhledy* [online]. Roč. 21, č. 4, s. 22. [cit. 13. 05. 2015]. Dostupné z: <http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2012/04/21-23.pdf>
- AXELROD, Alan a Jack A KINGSTON, 2007. *Encyclopedia of World War II*. New York: Facts on File, s. 643, 670 a 688-695.
- BLAUSTEIN, Max, 2006. Židovská historie (4): Britské mandátní území Palestina. In: *Eretz* [online]. 18. 01. [cit. 13. 05. 2015]. Dostupné z: <http://archiv.eretz.cz/?p=4866>
- BRUNSCHWIG, Henri, 1966. *French Colonialism, 1871-1914: Myths and Realities*. New York: Frederick A. Praeger, s. 3-22.
- CEBE, Jan, 2012. Poválečná očista v rámci Svazu českých novinářů. In: *Mediální studia*. Roč. 6, č. 1, s. 27-29. Dostupné z: https://medialnistudia.files.wordpress.com/2013/01/ms_2012_1_stat2.pdf.
- CONQUEST, Robert, 1970. *The Nation Killers: The Soviet Deportation of Nationalities*. London: The Macmillan Company.
- COUNTRY-DATA, 1989a. *Soviet Union – Muslim* [online]. Country-data.com. [cit. 13. 05. 2015]. Dostupné z: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-12520.html>
- COUNTRY-DATA, 1989b. *Soviet Union – Policy toward nationalities and religions in practice* [online]. Country-data.com. [cit. 13. 05. 2015]. Dostupné z: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-12521.html>
- CROUCH, Dave, 2007. The Bolsheviks and Islam. In: *International Socialism: A quarterly journal of socialist theory* [online]. 06. 04. [cit. 13. 05. 2015]. Dostupné z: <http://isj.org.uk/the-bolsheviks-and-islam/>
- FIRRO, Kais, 2003. *Inventing Lebanon: nationalism and the state under the Mandate*. New York: I.B. Tauris. Dostupné z: <https://books.google.co.uk/books?id=zRwOcE9wJAQC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

- GOMBÁR, Eduard, 1999. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum, s. 387.
- HANNAH, Abdul, 2002. *Islam in Russia and Central Asia* [online]. 2muslims.com, s. 3-4. [cit. 13. 05. 2015]. Dostupné z: http://www.2muslims.com/books/Islam_central_asia.pdf
- HOARE, Marko Attila, 2006. *Genocide and resistance in Hitler's Bosnia: the Partisans and the Chetniks, 1941-1943*. New York: Published for the British Academy by Oxford University Press, s. 22-23, 96-97, 106-108 a 145-147.
- KŘIVSKÝ, Petr, 1995. Počátky italského kolonialismu. In *Historický obzor: časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie*. Roč. 6, č. 3-4, s. 55-61.
- LACINA, Karel a kol., 1987. *Nejnovější dějiny Afriky*. Praha: Svoboda, s. 74-84.
- LIBICHER, Miroslav, 2014. Co hlásal Hlas Moslimské náboženské obce?. In: *Shekel – Multikulturní košer magazín* [online]. 18. 11. [cit. 13. 05. 2015]. Dostupné z: <http://www.shekel.cz/34315/co-hlasal-hlas-moslimske-nabozenske-obce>
- MCCARTHY, Justin, 1995. *Death and exile: the ethnic cleansing of Ottoman Muslims, 1821-1922*. Princeton: Darwin Press, s. 335-340.
- MENDEL, Miloš, OSTŘANSKÝ Bronislav a RATAJ Tomáš, 2007. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, s. 333, 336-346, 350, 352-370, 378-379 a 382-383.
- MERTEN, Klaus, 1995. Typologie metod obsahové analýzy (kapitola přeložená Petrem Pálkou). *Inhaltsanalyse*. Opladen: Westdeutscher Verlag, s. 18-23. Dostupné z: <http://web.ff.cuni.cz/~rada/taoa/~RTFverze/METOBSAN.rtf>
- MIKOLÁŠ, Robert, 1999. Musulmané v Čechách. In: *Koktejl: Czech geographic magazine*. Roč. 8, č. 6, s. 23. Dostupné z: http://www.czech-press.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1445:musulmane-v-echach-sp-1203637393&catid=1584:1999-06&Itemid=148
- NAKONEČNÝ, Milan, 2001. *Vlajka: k historii a ideologii českého nacionalismu*. Praha: Chvojko nakladatelství, s. 13, 15-16, 26, 36-37, 44, 53-54, 65, 68, 88-89, 99-101, 105, 107-108, 110-111, 113, 116, 120, 129-130, 132, 134-135, 144, 152, 159, 165, 168, 171, 175, 181-182, 205-209, 222, 226-227, 231 a 304.

OLCOTT, Martha B., 1981. The Basmachi or Freeman's Revolt in Turkestan 1918-24. In: *Soviet Studies*. Roč. 33, č. 3. s. 361.

PASÁK, Tomáš, 1999. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*. Praha: Práh, s. 134-135, 137, 199, 267, 297-298 a 301.

PEJČOCH, Ivo, 2006. Svatoplukovy národní gardy. In: *HPM. Historie a plastikové modelářství: měsíčník pro zájemce o letectví, pozemní bojovou techniku a válečné loďstvo*. Roč. 16, č. 12, s. 31.

PEJČOCH, Ivo, 2009. *Armády českých politiků: české polovojenské jednotky 1918-1945*. Cheb: Svět křídel, s. 104.

SKŘIPSKÝ, Marek, 2009. Generál Dragoljub Mihailovič - zapomenutý bojovník. In: *EUportal* [online]. 15. 06. [cit. 13. 05. 2015]. Dostupné z: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/PrintArticle/4643-general-dragoljub-mihailovic-zapomenuty-bojovnik.aspx>

SLUGLETT, Peter a FAROUK-SLUGLETTOVÁ, Marion, 2003. *Irák od roku 1958: Od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, s. 1-20.

THORNHILL, Michael T., 2004. Abdullah ibn Hussein (1882–1951). In: *Oxford Dictionary of National Biography* [online]. 01/2011. [cit. 13. 05. 2015] Dostupné z: <http://www.oxforddnb.com/index/70/101070069/>

TOMEŠ, Josef a kol, 1999. *Český biografický slovník XX. Století: [I. díl] A-J*. Praha; Litomyšl: Paseka: P. Meissner, s. 138-139.

TROELLER, Gary, 1976. *The birth of Saudi Arabia: Britain and the rise of the House of Sa'ud*. London: F. Cass.

VLAJKA, 1942. M. A. Brikcius. In: *Vlajka – Deník novodobého národovectví*. Roč. 12, č. 58, s. 3.

VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla a kol., 2007. *Biografický slovník českých zemí. [VII sešit] Bra-Brum*. Praha: Libri, s. 179-180.